

RAASIKU VALLA

2020 AASTA

EELARVE SELETUSKIRI

Aruküla 2019

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
1.1 Majandusprognoos	4
1.2 Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus	4
2. Ülevaade Raasiku valla 2020. aasta eelarvest	6
2.1 Eelarve koostamise protsess	6
2.2 Eelarve ülesehitus, esitusviis ja alusandmed	6
2.3 Valla rahvastik ja keskmine sissetulek	7
2.4 Tulumaksueraldis	11
2.5 Raasiku valla 2020 eelarve	13
2.6 Põhitegevuse tulud	14
2.6.1 Maksutulud	15
2.6.2 Tulud kaupade ja teenuste müügist	17
2.6.3 Saadavad toetused	18
2.6.4 Muud tegevustulud	19
2.5 Põhitegevuse kulud	19
2.5.1 Antavad toetused	20
2.5.2 Muud tegevuskulud	22
3. Kulude jaotus tegevusalade järgi	24
3.1 Üldvalitsemine	24
3.2 Avalik kord ja julgeolek	25
3.3 Majandus	26
3.4 Keskkonnakaitse	27
3.5 Elamu- ja kommunaalmajandus	28
3.6 Vaba aeg, sport, kultuur ja religioon	29
3.7 Haridus	32
3.8 Sotsiaalne kaitse	33
4. Investeermistegevus	37
5. Finantseermistegevus	40
6. Likviidsete varade muutus	42

1. Sissejuhatus

Raasiku valla 2020. aasta eelarve koostamise õiguslikuks aluseks on kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS) ning kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus (KOFJS).

Eelarve on tekkepõhine ja koostatud põhitegevuse tulude, põhitegevuse kulude, investeerimistegevuse, finantseerimistegevuse ja likviidsete varade muutuse liigenduses. Arvestatud on Raasiku valla eelarvestrateegiaga aastateks 2020-2023.

Raasiku valla 2020. aasta eelarve põhitegevuse tulud on planeeritud 4,5% kasvuga ja kulud 5,9% kasvuga, mis tähendab, et kulud suurenevad enam kui tulud. Selle tulemusel väheneb meie põhitegevuse tulem, mis on peamine allikas laenude teenindamiseks ja investeerimiseks. Pikas perspektiivis on oluline jälgida, et vähenemine ei oleks tavapärane ning selle trendi muutmiseks võetakse midagi ette – säästlikkus, efektiivsus jm kulude alandamise võimalused.

2020. aasta tulude eelarve koostamisel on lähtutud Rahandusministeeriumi majandusprognosidest, tulude tegelikust laekumisest eelnevatel aastatel ja käesoleva aasta eeldatavast tulueelarve täitumisest. Kulueelarve koostamisel on lähtutud reaalistest vajadustest ning teadaolevatest hinnatõusudest.

Raasiku vald on aastatel 2017-2019 võtnud laenu 5,8 mln eurot, mis on olnud vajalik Raasiku koolirekonstrueerimise ja Spordihoone ning Aruküla koolilaienduse ja staadioni rajamise finantseerimiseks. Omavahenditest on neile objektidele vald panustanud sellel perioodil 2,8 mln eurot.

Käesolev eelarve on investeringute mahu osas tagasihoidlikum, mis on ka selgitatav olemasoleva laenukoormusega. 2017 laenuvõtmine oli oluliselt lihtsam kui täna, valla laenukoormus oli alla 1 mln euro ja varasemast perioodist oli vallale kogunenud arvestatav reserv. Täna reservi ei ole ja laenukoormus on 5,6 mln eurot.

Riskide vältimiseks planeerime investeringute realiseerimise nii, et täiendavat laenu ei võeta enne, kui on selgunud, kas 2020 planeeritud tulud hakkavad laekuma oodatud mahus.

1.1 Majandusprognoos

Eesti majandus kasvas aastatel 2017 ja 2018 kiiremini kui prognoositud, vastavalt 5,7% ja 4,8%. Kiire kasv jätkus ka käesoleva aasta esimesel poolel, olles 4,2% mis samuti ületas ootuseid. II kvartalis aga majanduskasv aeglustus oluliselt, ulatudes vaid 3,6%-ni.¹

Rahandusministeeriumi prognooside kohaselt on majanduskasvu peatsest aeglustumisest märku andnud majanduskonjunkturi näitajad juba üle aasta. Selle taga on rahvusvahelise kaubanduse aeglustumine ning süvenev majanduspoliitiline ebakindlus, mis paratamatult jõuab varem või hiljem ka meie majandusse. Järgmise aasta majanduskasv jääb 2% juurde, ehk varem arvatust madalamaks. Kui majanduskasvu aeglustumine jääb nagu prognoositud, ajutiseks, siis ei tohiks see anda olulist tagasilööki tööturule, mille näitajad on praegu väga head. Töötus järgmistel aastatel siiski natuke kasvab, kuid selle taga on osaliselt ka töövõimereformi jätkumine. Aeglasem majanduskasv ja ärevad majandusuudised hoiavad tõenäoliselt tagasi palganõudmisi ja palgakasv peaks hakkama aeglustuma, langedes mõne aasta jooksul 5% lähedale.

1.2 Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus (KOFJS) jõustus 1. jaanuaril 2011. aastal. Seaduse eesmärkideks on:

1. eelarvekorralduse kaasajastamine ja finantsjuhtimise moderniseerimine;
2. eelarvekorralduse ja finantsarvestuse põhimõtete ühtlustamine ja tekkepõhise eelarvestamise regulatsiooni kehtestamine;
3. eelarvestruktuuri muutmine vastavaks raamatupidamises ja erasektori finantsjuhtimises rakendatavatele esitlusviisidele;
4. keskpika eelarvestamise põhimõtete rakendamine koos tulemuspõhise eelarvestamise aspektidega;
5. arengukava koostamise ja eelarveprotsessi läbipaistvus ning avalikkusele pidev informatsiooni edastamine;
6. finantsdistsipliini tagamine.

¹ <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigieelarve-ja-majandus/majandusprognoosid>

Vastavalt KOFJS-ile koosneb eelarve osadest ning tuleb koostada tekkepõhiselt järgmiste osadena:

PÕHITEGEVUSE TULUD
Maksutulud. Tulud kaupade ja teenuste müügist. Saadavad toetused. Muud tegevustulud.
PÕHITEGEVUSE KULUD
Antavad toetused. Muud tegevuskulud.
INVESTEERIMISTEGEVUS
Põhivara soetus ja põhivara müük. Põhivara soetuseks saadav ja antav sihtfinantseerimine.
Osaluste soetus ja osaluste müük. Muude aktsiate ja osade soetus. Antavad ja tagasilaekuvad laenud. Finantstulud ja finantskulud.
FINANTSEERIMISTEGEVUS
Võetud laenude tagasimaksmine. Kapitalirendi- ja faktooringukohustuste täitmine. Emiteeritud võlakirjade lunastamine ning tagasimaksed teenuste kontsessioonikokkulepete alusel.
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS
Raha ja pangakontode saldo muutus. Rahaturu- ja intressifondide aktsiate või osakute saldo muutus. Soetatud võlakirjade saldo muutus.

Eelarvestruktuuri selline jaotus annab võimaluse eristada põhi- ja investeerimistegevust. Eelarvestruktuurist selgub omavalitsusüksuse põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude suhe ehk põhitegevuse tulem ja omafinantseerimise võimekus (investeeringute tegemise ja laenude teenindamise võimekus).

2. Ülevaade Raasiku valla 2020. aasta eelarvest

2.1 Eelarve koostamise protsess

Eelarve koostamist alustati käesoleva aasta augustis, mil sõnastati eelarve põhimõttelised seisukohad ning vaadati üle algandmete korje blanketid. Oktoobris-novembris toimusid kohtumised kõikide alaeelarvete (allüksuste ja/või valdkondlikud eelarved) eest vastutavatega (allüksuste ja/või valdkondade juhid) läbi rääkimaks 2020 eelarve. Sealjuures oli eelarve koostamise aluseks on 2020 - 2023 eelarvestrateegias kinnitatud põhimõtted, sh oluliste investeeringute kavandamine, energiakandjate hinnamuutused, lisandunud pindade hooldus- ja majandamiskulud ning struktuurimuudatused.

2.2 Eelarve ülesehitus, esitusviis ja alusandmed

Eelarves on kõik tulud ja kulud planeeritud tekkepõhiselt, st majandustehingud kajastatakse selles perioodis, millal tehingud on tehtud, mitte ajal millal tekivad nende tehingutega seotud laekumised ja väljamaksed. Eelarve ülesehitus on vastavuses KOFJS-s tooduga. Tekkepõhine on valla eelarve alates 2019 aastast, kuid kõik varasema perioodi andmed käesolevas seletuskirjas on samuti teisendatud tekkepõhiseks, tagamaks andmete võrreldavus.

Valla eelarve koostamisel on arvestatud riigi majanduse olukorda, toetudes Rahandusministeeriumi 2019 aasta suvisele majandusprognoosile. Valla eelarve koostamiseks olulised näitajad on toodud järgmises tabelis.

Tabel 1 Majanduslikud näitajad 2015-2022 (allikas: Rahandusministeerium)².

Näitaja	2015	2016	2017	2018	2019*	2020*	2021*	2022*
SKP reaalkasv	2,5/1,4	3,5/2,1	4,3/4,9	3,6/4,8	3,0/3,3	2,9/2,2	2,6	2,5
Tarbija hinna- indeks	1,9/0,1	2,5/0,1	3,4/3,4	3,3 /3,4	2,8/2,2	2,4/2,2	2,1	2,1
Keskmise palga reaalkasv	5,0/6,5	6,5/7,2	2,9/3,0	3,6/4	3,1/4,8	2,8/3,4	2,9	2,9
Keskmine palk (eur)	1049 / 1065	1137 / 1144	1217 / 1221	1307/ 1310	1385 / 1404	1458 / 1484	1560	1638
Keskmise palga nominaalkasv	4,8/6,0	6,7/7,4	6,4/6,5	7,0/7,6	6/7,2	5,2/5,7	5,1	5,0
Tööpuuduse määr	6,5/6,2	6,2/6,8	6,9/5,8	5,7/5,4	6/5	6,1/5,2	5,4	5,5

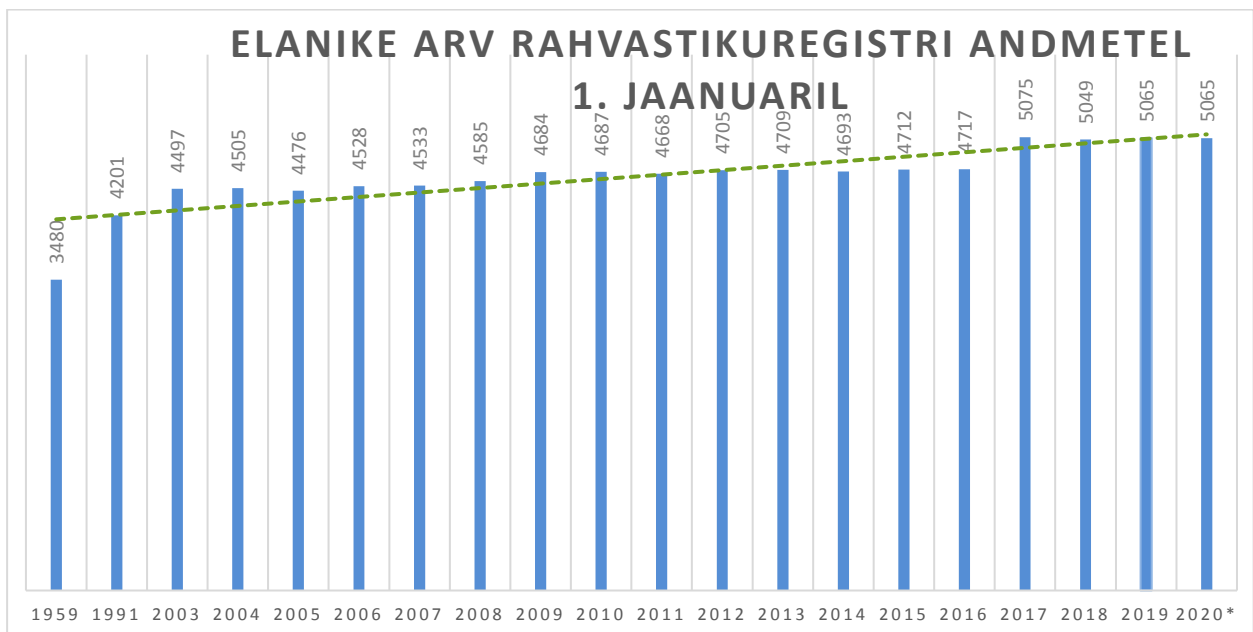
*-prognoos

Lisaks majanduse heale käekäigule on kohaliku omavalitsuse üksuse (KOV) tulud ja kulud sõltuvad rahvastikuregistris KOV -i territooriumile registreeritud kodanike arvust ja selle vanuselisest jaotusest ning trendidest.

2.3 Valla rahvastik ja keskmine sissetulek

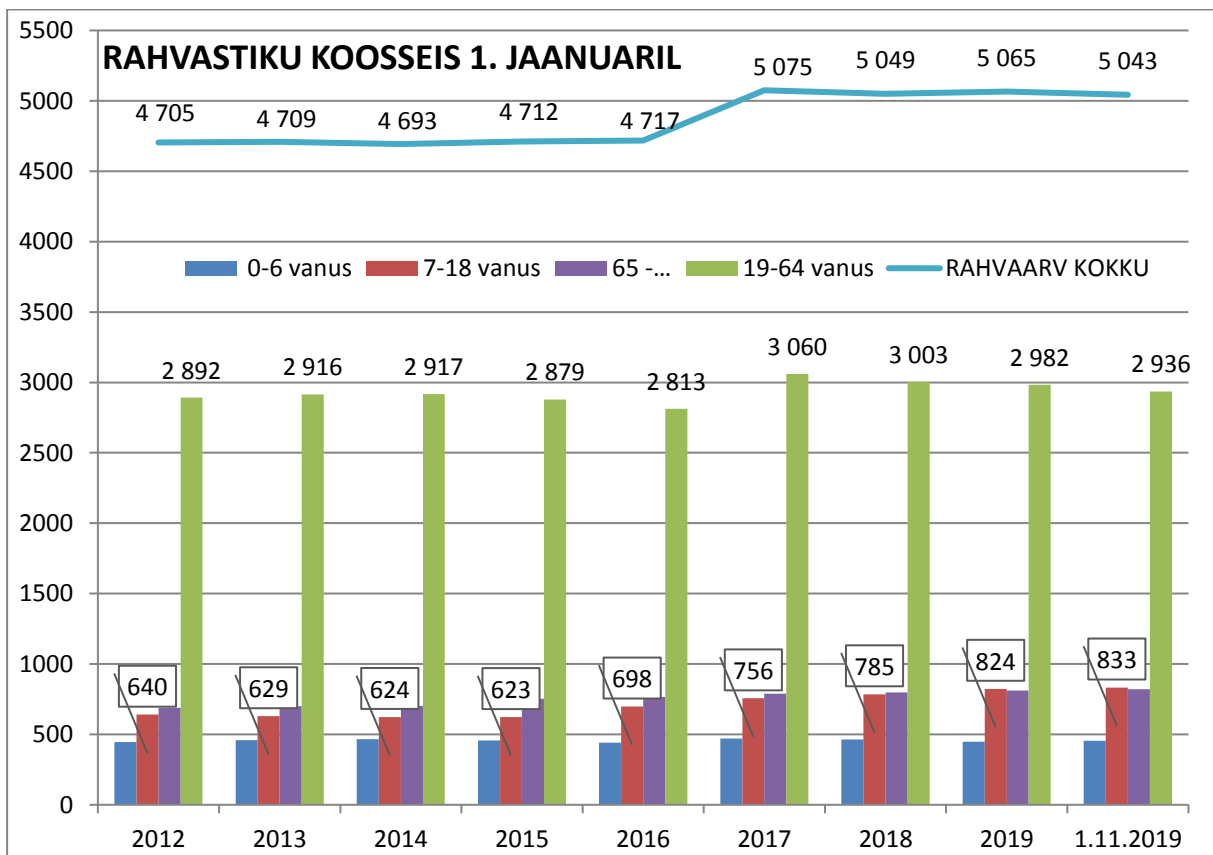
Eelarve, eriti eelarve aluseks olevate arengudokumentide koostamisel on oluline teada rahvaarvu muutumise trende vanusegruppide lõikes ja seda nii tulude kui kulude prognoosimisel. Raasiku valla rahvastiku arvulist ja vanuselist struktuuri ning muutuse trende saab jälgida järgnevatelt joonistelt.

² Murrujoone ees viimane majandusprognoos, murrujoone taga kuni 2018 tegelik näitaja ning alates 2019 Rahandusministeeriumi 2018 suvine majandusprognoos.

*-2020 kohta prognoosandmed

Joonis 1 Raasiku valla rahvaarv rahvastikuregistri andmetel 01.01 seisuga ja 2020 rahvaarvu prognoos (allikas: Raasiku Vallavalitsus)

Joonis 2 Rahvaarvu muutus vanusegruppide lõikes (allikas: Raasiku Vallavalitsus)

Eeltoodud joonistel on rahvastikuandmed 1. jaanuari seisuga, millele lisatud ka käesoleva hetke ehk 01.11.2019 seis. On positiivne, et 2017. aasta rahvaarvu kasv tulenevalt haldusreformist, on jäänud püsima. Väike langus on olnud lühiajaline ning on alus eeldada, et lähiaastatel ületame ka 2017 saavutatud tulemuse.

Käesoleva aasta alguses tulenevalt Rahvastikuregistri seadusest, eemaldati meie registrist 47 inimest, need kellede elukoht ei olnud seotud konkreetse aadressiga, vaid olid registris valla täpsusega. Sellest tulenevalt on meie rahvaarv hetkel väiksem kui aasta alguses. Selle aasta 10 kuu seis on +25 inimest, sest rahvaarv 01.11.2019 on 5043. 1.jaanuariks 2020 on prognoositud 2019 aastaalguse taastumine 5065 elanikule.

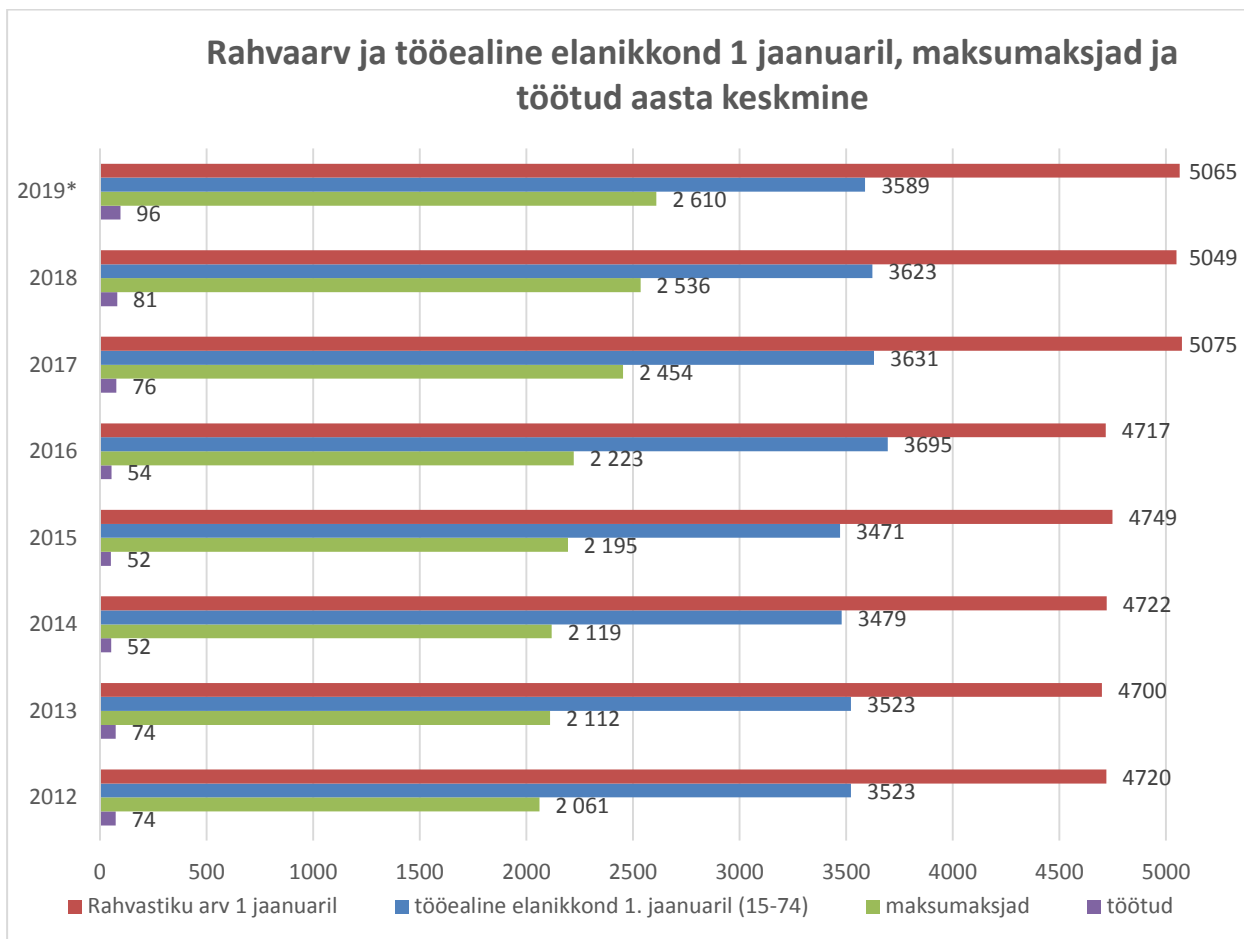
Vähesel määral on jätkunud vanusegrupi 19-64 (kuni pensioniiga) vähenemine, kuid vaadeldava perioodi (alates 2012 aastast tänaseni) kõrgeimal tasemel on praegu kooliealiste arv, millest võib järeldada, et sellele järgneva vanusegrupi langus ei saa kesta kaua. Vanusegrupp 7-18 (kooliealised, tööturule sisenejad) on alates 2016 aastast hakanud suurenema enam kui teised kas kogukasvu või teiste gruppide arvelt. Kui 2012 moodustas see vanusegrupp kogurahva arvust 14% ja suhe vanusegrupiga 65+ (pensioniealised) oli -50 noorte kahjuks³, siis 2019 novembris moodustab see grupp 16,5% koguarvust ja ületab vanusegruppi 65+ ehk pensioniealiseid +13 võrra.

Lisaks rahva vanusegruppide jälgimisele on oluline ka töötute arv ja tööealise elanikkonna muutuse trend. Riikliku statistika kohaselt on tööealine elanikkond vanuses 15-74 aastat. Tööealine elanikkond moodustab valla kogurahva arvust enam kui 70%. Viimastel aastatel on osakaal vähesel määral langenud, kuid vanusegruppide hetkeolukord (vt Joonis 2, lk 8) lubab loota, et ka see näitaja muutub lähiajal positiivsemaks.

Statistikaameti andmetel on Raasiku vallas 2019. aasta 31. oktoobri seisuga registreeritud 97 töötut, mis on 14 töötut võrra enam kui 2018. aasta samal ajal. Töötute arvu kasv on jätkuvalt seotud osaliselt 2017 aasta töövõimereformiga. Olukorraga tegeleme läbi töötuprojekti, mille raames algavad jätkutegevused 2019 lõpus. Üldiselt on hõivatus tööturul läbi aegade kõrgeim.

Järgmiselt jooniselt on näha tööealise elanikkonna ja töötute suhe rahva koguarvu ja selle muutus perioodil 2012 – 2019.

³ Vanusegrupi 7-18 osakaal elanikkonnast vähenes 2015 aastani, saavutades taseme -129 noort elanikku võrrelduna 65+ elanike grupiga. Alates 2016 aastast on kooliealiste vanusegrupp kasvanud ja ületab eelarve koostamise ajal 65+ vanusegruppi.

* maksumaksjad I poolaasta keskmine ja töötud 10 kuu keskmine

Joonis 3 Rahvaarv, tööealine elanikkond, maksumaksjad ja töötud (allikas: Statistikaamet, Rahandusministeerium, Raasiku Vallavalitsus).

Üldistades on meie valla rahvastikust ca pooled maksumaksjad, kellede brutotasust laekub omavalitsusele 11,93% (2020 aastal 11,96%). Maksumaksjate arv on aastast 2010 pidevalt kasvanud. Hüppeline kasv oli 2017. aastal (+10,39%) koos rahvaarvu üldise hüppelise kasvuga. 2018 aasta kasvu mõjutajaks on maksumaksjate arvu määramise meetodika muutus, maksumaksjatena hakati arvestama ka pangaintresside saajaid. See omakorda moonutas maksumaksja sissetuleku näitajat, mis samal aastal näitab oluliselt väiksemat kasvu kui on olnud tavapärase. 2019 aasta seniste andmete põhjal on näha endise trendi jätkumist: keskmiste sissetulekute kasv on ca 5-6% ja maksumaksjate arvu kasv 1-2%.

2020 aastaks on planeeritud maksumaksjate arvu kasvuks 1,5% ja keskmiseks sissetulekuks 1484 eurot, mis on Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi kohaselt 2020 aasta keskmine palk. Järgmises tabelis on näha reaalsed näitajad ja muutused aastatel 2013-2018 ning aastateks 2019-2020 prognoositud näitajad ja nende muutused.

Tabel 2 Maksumaksjad, keskmised sissetulekud ja tulumaksueraldis

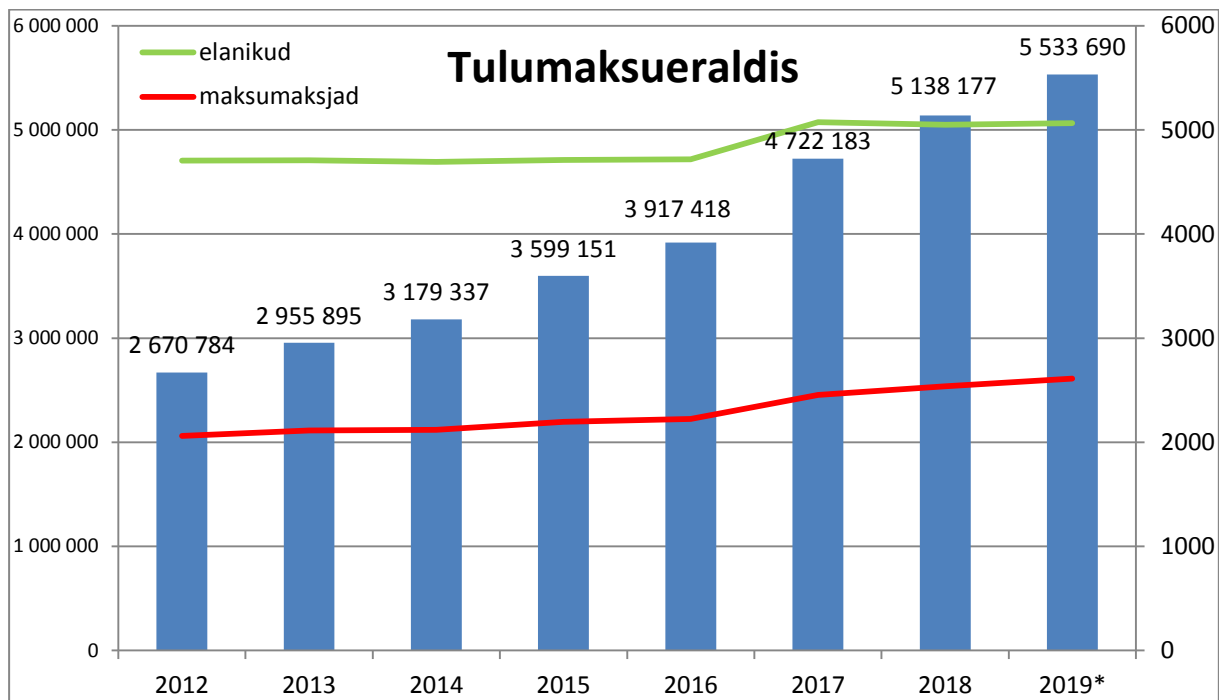
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*	2020*
Maksumaksjate arv	2112	2119	2195	2223	2454	2536	2598	2636
Maksumaksjate arvu muutus %	2,5	0,3	3,6	1,3	10,4	3,3	2,4	1,5
Maksumaksjate sissetulek eur	995	1 064	1 136	1 196	1 271	1 313	1 441	1 484
Eesti keskmine brutopalk eur	949	1 005	1 065	1 146	1 221	1 310	1 404	1 484
Maksumaksjate sissetuleku muutus %	6,3	6,9	6,8	5,3	6,3	3,3	9,7	3,0
Väljamaksed füüsilistele isikutele	25 207 784	27 055 207	29 927 042	31 903 112	37 431 244	39 949 140	44 924 616	46 941 888
Väljamaksete muutus %	8,9	7,3	10,6	6,6	17,3	6,7	12,5	4,5
arvestuslik väljamaksete suurus keskmise palga ja maksumaksjate arvu alusel	25 217 280	27 055 392	29 922 240	31 904 496	37 428 408	39 957 216	44 924 616	46 941 888
arvestusliku erinevus reaalse eraldisega	9 496	185	-4 802	1 384	-2 836	8 076	0	0
Tulumaksueraldis (tekkepõhine)	2 955 895	3 179 337	3 599 151	3 917 418	4 722 183	5 138 177	5 533 690	5 809 860
Tulumaksueraldise muutus %	10,7	7,6	13,2	8,8	20,5	8,8	7,7	5,0
Tulumaksu eraldise ja sissetulekute suhe %	11,7	11,8	12,0	12,3	12,6	12,9	12,3	12,37
riigieraldise määr %	11,57	11,60	11,60	11,60	11,60	11,86	11,93	11,96

*eelarvesse planeeritud prognoosandmed

2.4 Tulumaksueraldis

Alates 2011 aastast on valla tulumaksueraldis pidevas kasvutrendis. Viimaste aastate suurim tulumaksueraldise kasv on 2017 aastal 20,5%. Kasvu mõjutajaks on suur elanike arvu kasv. 2016. aastal kasvas valla elanike arv 358 võrra, millist kasvu pole taasiseseisvumise ajal olnud (mõjutajaks haldusreform). Käesoleva aasta maksulaekumise kasvu ootus on ca 7,7%, mis on kasvuperioodi väikseim, kuid põhjendatav üle-eelmise aasta suure kasvuga, mis oli osaliselt ühekordne (vt Tabel 2).

Järgmiselt jooniselt on näha tulumaksueraldise ja elanike arvu ning maksumaksjate muutuse trendi.

*eelarvesse planeeritud oodatav tulumaksueraldis

Joonis 4 Tulumaksueraldis (tekkepõhine), elanike arv aasta alguses ja maksumaksjate aasta keskmine arv aastate lõikes (allikas: Raasiku Vallavalitsus).

Tulumaksueraldise prognoosimisel on peamisteks muutujateks keskmine brutosissetulek ning maksumaksjate arv. Vaatamata elanike üldarvu stabiilsusele või väikesele langusele on maksumaksjate osakaal pidevalt suurenev. Sealjuures ei saa tähelepanuta jätta, et 2018 muutus on seotud maksumaksjate arvestuse meetodika muutusest⁴ mõjutatud.

Tabelist 2 on näha, et ka brutosissetulek maksumaksja kohta on kasvav. Kahe olulise näitaja (maksumaksjate arv ja keskmine sissetulek) alusel välja arvestatav tulumaksueraldis aastaks 2020 on **5,6 mln eurot** ($2636 \times 1484 \times 12 \times 11,96\%$).

Võttes arvesse, et maksueraldise absoluutsuurust mõjutavad lisaks valla registris olevatele maksumaksjatele ja nende sissetulekutele ka elukohata maksumaksjad, kellede tulumaksueraldis jaotatakse omavalitsuste vahel proportsionaalselt ning lisaks füüsilise isiku välismaalt saadud tulu ja pangaintresside tulu, on lõplik eraldis määruga 11,96% arvestatust natuke erinev. Sellest lähtuvalt moodustab tegelik tulumaksueraldis sissetulekute rohkem kui eraldise määr. Tabelis 2 lk 10 on näha, et reaalse tulumaksueraldise ja sissetulekute suhe alates 2015 aastast on olnud üle 12% ehk 0,4-1% eraldise määrast kõrgem.

⁴ 2018 aastast hakati maksumaksjatenä arvestama ka pangaintresside saajaid.

2020 aastaks planeeritud tulumaksueraldist on lähtuvalt sellest korrigeeritud 195 tuhande euro ehk 0,4% võrra suuremaks⁵, mille tulemusel on oodatav tulumaksueraldis **kokku 5,8 mln eurot**, mis on 5% suurem kui käesoleva aasta oodatav tulumaksueraldis.

2.5 Raasiku valla 2020 eelarve

Tabel 3 Raasiku valla koondeelarve

Koondeelarve	2018	2019	2020	2019/20
	Tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve-projekt	muutus % (2019/18)
PÕHITEGEVUSE TULUD	8 109 960	8 474 581	8 855 993	4,5 (4,5)
Maksutulud	5 264 171	5 662 690	5 945 140	5
Tulud kaupade ja teenuste müügist	535 510	565 853	586 000	3,6
Saadavad toetused	2 002 716	2 236 304	2 317 853	3,7
Muud tegevustulud	307 562	9 734	7 000	-28,1
PÕHITEGEVUSE KULUD	6 160 024	7 214 890	7 642 518	5,9 (17,1)
Antavad toetused	321 086	375 269	399 761	6,5
Muud tegevuskulud	5 838 938	6 839 621	7 242 757	5,9
PÕHITEGEVUSE TULEM	1 949 936	1 259 691	1 213 475	-3,7 (-35,4)
INVESTEERIMISTEGEVUS	-4 294 238	-3 272 809	-1 741 320	-46,8 (-23,8)
Põhivara soetus	- 4 772 232	-3 498 025	-1 826 320	-47,8
Põhivara müük	825	41 100	40 000	-2,7
Saadav sihtfinantseerimine põhivara soetuseks	495 956	232 373	97 000	-58
Finantskulud/-tulud	- 18 787	-48 257	-52 000	7,8
EELARVE TULEM (+ülejääk/-puudujääk)	-2 344 301	-2 013 118	-527 845	-73,8 (-14,1)
FINANTSEERIMISTEGEVUS	1 973 597	1 769 230	354 000	-80 (-10,4)
Võlakohustuste võtmine	2 287 514	2 272 000	900 000	-60,4
Võlakohustuste täitmine	-313 917	-502 770	-546 000	8,6
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS	-532 868	-243 888	-173 845	-28,7 (-54,2)

⁵ 2019 korrigeerimismäär 0,4% (tegeliku eraldise ja eraldusmäära vahe); reaalsed tegeliku ja tulumaksueraldusmäära vahed: 2018 1%; 2017 1%; 2016 0,7%; 2015 0,4%; 2014 0,2%; 2013 0,2%

2.6 Põhitegevuse tulud

Põhitegevuse tulud koosnevad maksutuludest, kaupade ja teenuste müügist laekuvatest tuludest, toetustest ning muudest tegevustuludest. Põhitegevuse tulude kogumaht 2020. aastaks on planeeritud summas **8 855 993 eurot** ja see kasvab võrreldes 2019. aasta tuludega 4,5%. Käesoleva, 2019 aasta tulude kasvuks on samuti eelduslikult 4,5% sh suurima kasvuga 11,7% on toetused sh riigieelarveline toetusfond 10,4%. 2020. aastaks planeeritud toetusfondi eraldis Raasiku vallale kasvab kinnitamata toetusfondi alusel vaid 6%, kasvu vähenemise mõjutajaks on õpetajate palgakasvu aeglustumine.

2020. aasta tulude kasv baseerub üksikisiku tulumaksulaekumisel, kasv 5% võrreldes käesoleva aasta eelarvesse planeerituga (2019 tulumaksukasv 7,7%). Kasvuprognosis on arvestatud tuginedes Rahandusministeeriumi suvisele majandusprognoosile ja rahvastiku arvule eelarve koostamise ajal ning arvestatud on üksikisiku brutotuludelt omavalitsustele eraldatava tulumaksu määra kasvu 11,93%lt 11,96%le. Olulised määrad ja numbrid 2020 maksutulu arvestamisel on:

- Prognoositud maksumaksjate arvu kasv 1,5%⁶
- Prognoositud keskmine sissetulek 1484 eurot⁷
- Tulumaksueraldise määr 11,96%⁸
- Prognoositud tulumaksueraldise korrigeerimise määr 0,41%⁹

Kaupade ja teenuste müügist on planeeritud 2020 aastaks tulukasvu 3,6% (2019 kaupade ja teenuste müügitulu kasv 5,7%). Kasv tuleneb peamiselt Aruküla laiendatud Spordihoone ja staadioni kasutuselevõtust 2019 sügisel.

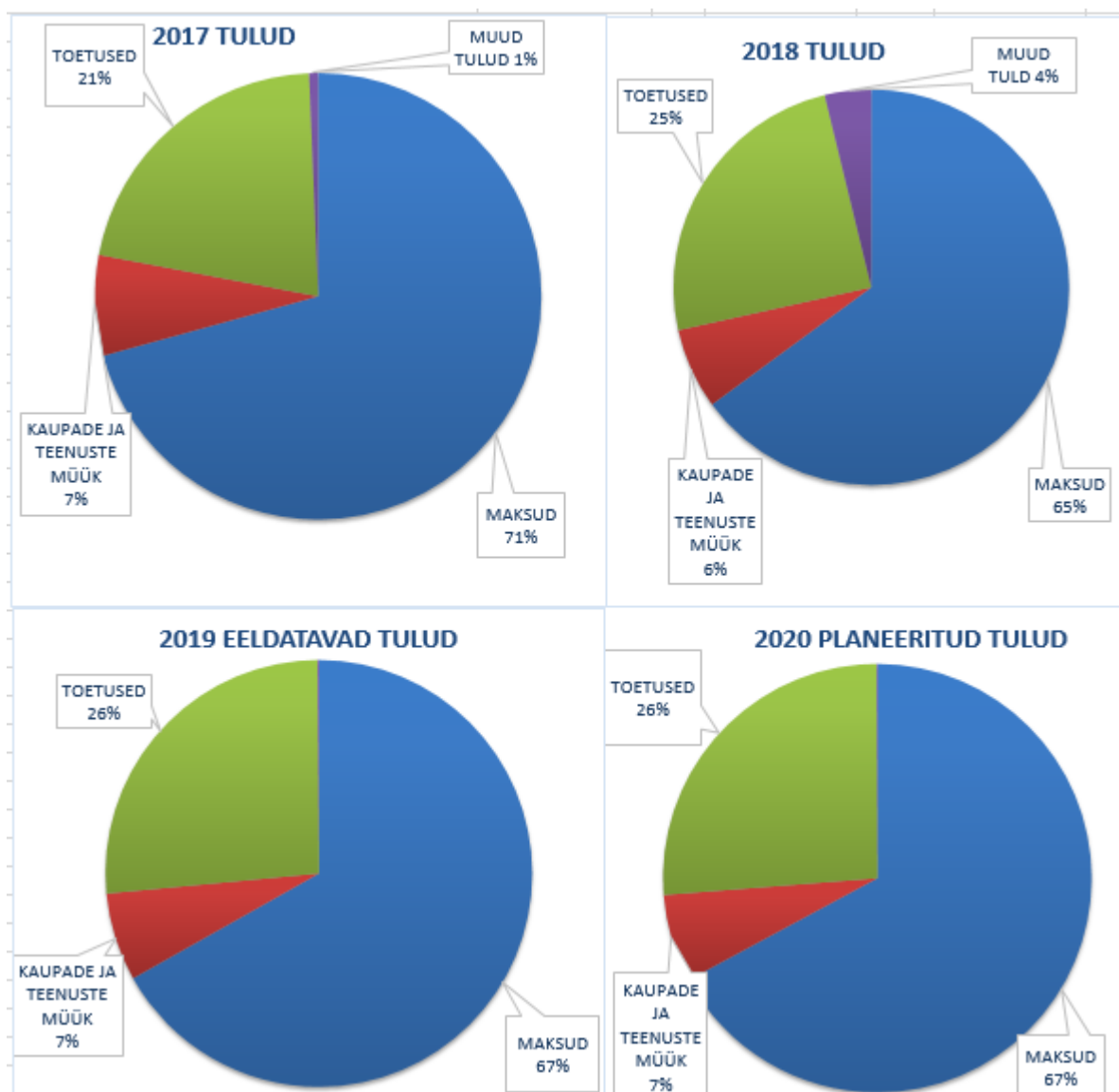
Üldiselt on Raasiku valla tulude struktuur eelarves muutumatu ja suurima katteallika omavalitsuse kuludele moodustavad endiselt maksutulud.

⁶ Vt tabel 2 lk 11

⁷ Rahandusministeeriumi suvise majandusprognoosi kohaselt on 1484 eurot Eesti keskmine brutopalk 2020

⁸ Vastavalt Tulumaksuseaduse §5-le on omavalitsusele laekuva tulumaksu määr 2020 aastal 11,96%

⁹ Vt tabel 2 lk 11

Joonis 5 Raasiku valla põhitegevuse tulude struktuur 2017-2018 reaalsete ja 2019–2020 eelarvesse planeeritud tulude põhjal (allikas: Raasiku Vallavalitsus).

2.6.1 Maksutulud

Maksutulud moodustavad suurima osa KOV sissetulekutest. Maksude osakaal Raasiku valla põhitegevuse tuludest on ca 70%. 2018 aastal mõjutas maksutulu osakaalu kogutuludest tavapärasest suurem kaevandustasude laekumine, mille tõttu on nimetatud aasta muude tulude osakaal kogutuludes tavapärasest enam. Kui muidu moodustavad muud tulud (kaevandustasud, vee erikasutustasud, haldusmenetlustasud) kogutuludest vähem kui 1%, siis 2018 aastal oli see 4% kogutuludest.

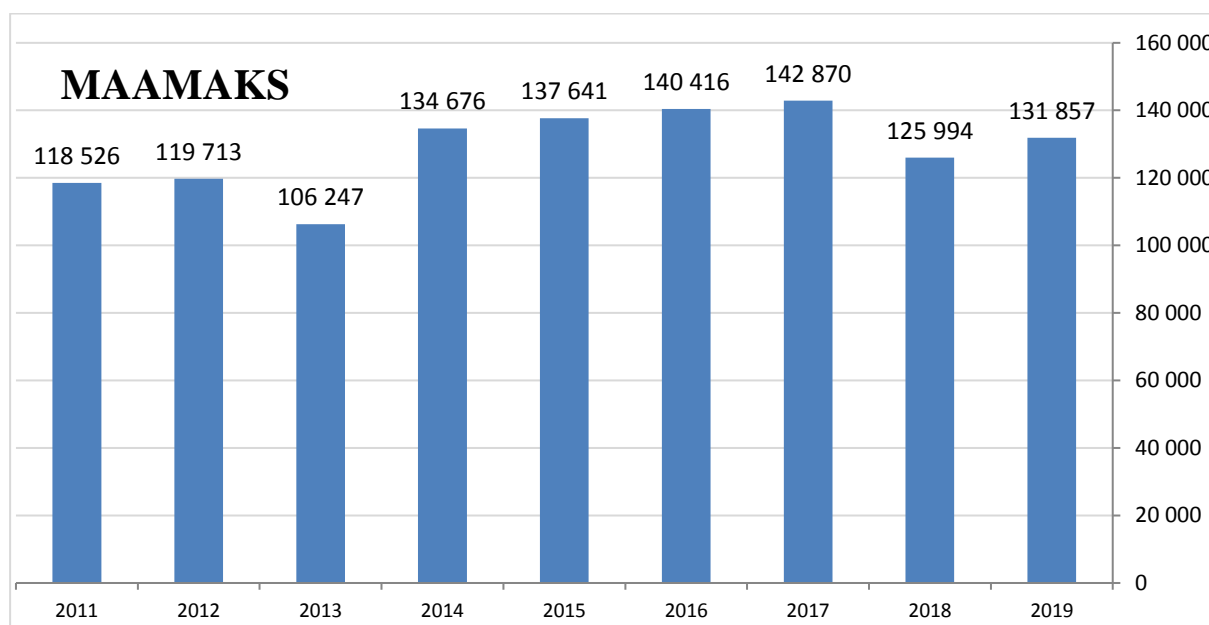
Kohalikku eelarvesse laekuvad maksud on:

- riiklikult ja ühtsetel alustel korjatavad maksud, mille hulka kuuluvad füüsilise isiku tegevustuludelt arvestatav maks¹⁰ ja maamaks kui omandimaks¹¹;
- kohaliku omavalitsuse poolt kehtestatud maksud¹².

Raasiku vallas ei ole kehtestatud kohalikke makse¹³. Seega põhitegevuse tuludes suurima osa moodustavad maksutulud koosnevad riiklikult kokku korjatavatest ja ümberjagatavatest maksudest, millest põhiosa (ca 98%) moodustab üksikisiku tulult laekuv maks (ÜIT)¹⁴.

Lisaks ÜIT-le on maksutuluna eelarves kindel koht, kuid suhteliselt väike osakaal (ca 2%) maamaksul. Maamaksu erisus on:

- maamaksu määra vahemikus 0-2,5% maa maksustamishinnast kehtestab KOV ise;
- maamaksust laekuvad vahendid kantakse 100% KOVi eelarvesse.

Joonis 6 Raasiku valla maamaksueraldis aastatel 2011 – 2019 (allikas: Raasiku Vallavalitsus).

Maksete vähenemise põhjus 2018 ja 2019 aastal on maksumäärade alandamine ja 2020 eelarveprojekti on arvestatud eelarve koostamise ajal kehtivate alandatud maksumääradega.

¹⁰ Reguleeritud tulumaksuseadusega <https://www.riigiteataja.ee/akt/119112010007?leiaKehtiv>

¹¹ Reguleeritud maamaksuseadusega <https://www.riigiteataja.ee/akt/MaaMS>

¹² Reguleeritud kohalike maksude seadusega <https://www.riigiteataja.ee/akt/958154?leiaKehtiv>

¹³ Kohalikud maksud on või on olnud: Isikumaks (kehtetu), kohalik tulumaks (kehtetu), müügitmaks (kehtetu), paadimaks (kehtetu), reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks, mootorsõiduki maks, loomapidamise maks, lõbustusmaks, parkimistasu.

¹⁴ Maks arvutatakse brutotasult, ei ole seotud tulumaksuvaba määra ja selle muutumisega

2020. aasta eelarvesse on tulud maksudest planeeritud 5 945 140 eurot, mis võrreldes 2019. aasta planeeritud maksutuluga (5 662 690) on 5% suurem. Tulud maksudest moodustavad 2020. aasta põhitegevuse tulude eelarvest 67%, mis on võrdne 2019 aasta põhitegevuse tuludes maksutulud osakaaluga (vt Joonis 5, lk 15).

2.6.2 Tulud kaupade ja teenuste müügist

Sellel kirjel kajastuvad tulud riigilõivudelt, haridus- ja kultuuriasutuste tulud, üldvalitsemise tulud, üüritulud ning muud kaupade ja teenuste müügitulud.

Tabel 4 Kaupade ja teenuste müük aastatel 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 muutus %
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve	
Riigilõivutulud	9 957	10 942	20 000	10 000	15 000	50
Haridustulud	323 846	374 483	400 000	403 653	440 000	9
Kultuuri- ja sporditulud	39 127	1 117	1 000	34 000	41 000	20,6
Üüri- ja renditulud	79 748	86 936	80 000	90 000	55 000	-39
Muu kaupade ja teenuste müük (sh kommunaalmajandus)	36 548	16 838	20 000	28 200	35 000	24,1
KOKKU	455 442	490 317	521 000	565 853	586 000	3,6

2020. aasta eelarvesse on tulud kaupade ja teenuste müügist planeeritud 586 000 eurot, mis on 2019. aastaks planeerituga võrreldes 3,6% rohkem.

Kaupade ja teenuste müügi iga tulurea planeerimisel on arvesse võetud jooksva aasta reaalseid tulusid, planeeritud teenuste hinnamuutusi ning reaalseid mahtusid (lasteaiade kohtade arv, huvikooliõpilaste arv, üüri ja rendilepingud jms). Kuna riigilõivu (projekteerimistingimuste-, ehituslubade- ja kasutuslubade väljastamise riigilõivud) tulu on raskesti prognoositav ja on näha, et 2019 aastasse planeeritud riigilõivutulu on ülelaekumisega, siis 2020 on planeeritud vastav tulu kasvuga. Vähenemine renditulude real tuleneb sellest et 2019. aastast on koolide juures olevad spordisaalid ja staadionid üle viidud spordiasutuse alla ja tulud nende väljarendist kajastuvad sporditulude real.

Kaupade ja teenuste tulu osakaal kogu planeeritavates tuludes on 7% nagu käesoleval aastal.

2.6.3 Saadavad toetused

Toetused põhitegevuse tuludes jagunevad tegevuskulude sihtotstarbelisteks toetusteks ja mittesihtotstarbelisteks toetusteks. Mittesihtotstarbeliseks loetakse riigieraldist läbi toetusfondi, mis on peale maksutulu järgmise osatähtsusega tulu omavalitsuse tulubaasis (vt joonis 5, lk 15). Kuna toetusfondi suurus selgub lõplikult pärast riigieelarve kinnitamist, siis eelarvesse on toetuste suurused märgitud esialgsete riigipoolsete arvestuste alusel ja vajadusel need korrigeeritakse lisaeelarvega pärast toetusfondi Vabariigi Valitsuse poolt kinnitamist.

Tabel 5 Toetuste võrdlus aastatel 2016-2020

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 muutus % (2019/18)
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve	
Sihtotstarbelised toetused jooksvateks kuludeks	224 532	64 127	99 625	135 489	88 126	-35 (36)
Mittesihtotstarbelised toetused (toetus- ja tasandusfond)	1 199 344	1 406 541	1 903 091	2 100 815	2 229 727	6 (10,4)
KOKKU	1 423 876	1 470 668	2 002 716	2 236 304	2 317 853	3,6 (11,7)

2020. aasta eelarvesse on planeeritud tegevustoetuseid kokku 2 317 853 eurot, mis võrreldes 2019. aasta korrigeeritud eelarvega (2 236 304) on 3,6% rohkem. Käesoleva aasta toetusfond võrrelduna sellele eelneva aastaga kasvas 6%, mis on oluliselt väiksem kui varasematel aastatel kasvud (2019 kasv 10,4%; 2018 kasv 35,3%; 2017 kasv 17,3%). Põhjuseks õpetajate palgakasvu aeglustumine ja uute toetatavate tegevuste mitte lisandumine.

Sihtotstarbelisi toetusi on eelarvesse planeeritud summas, millede kohta on vallavalitsusel olemas kindel veendumus nende realiseerumise kohta. 2020 aasta eelarves on sellel toetusreal Sotsiaalministeeriumi poolt rahastatava projekti „Noortegarantii tugisüsteemi arendamine ja testimine“ tegevuskulud; Sotsiaalsete tugiteenuste arendusprojekti ja kodude kohandamisprojekti kulud, samuti on planeeritud osalemine projektis „Kodud tuleohutuks“ ja Hajaasustusprogrammis.

Esialgse prognoosi kohaselt moodustab tulu toetustest põhitegevuse tulude eelarves ca 26% kogutuludest, mis on ka 2019 aasta toetuste osa põhitegevuse tuludes (vt joonis 5, lk 15).

2.6.4 Muud tegevustulud

Muude tegevustulude all kajastuvad loodusressursside kasutamise ja keskkonnakahjude tekitamise tasud ning muud ühekordsed tulud, mida üldjuhul ette ei tea (nt trahvid, tagasikandmisele mittekuuluvad tagatised, osalustasud jms). Üldiselt moodustavad muud tegevustulud kogutuludes väga väikese osa (alla 1%), välja arvatud 2018 aastal, mil loodusressursside kasutamisest laekus üle 300 tuhande euro, mille tulemusel selle tululiigi osa kogutuludes moodustas ca 4% (vt joonis 5, lk 15). 2019 aastasse ei ole planeeritud suuri loodusressursside kasutamise tasusid, sest kaevandatav kruusakaevandus on ammendunud ja suletud. Ka 2020 aastasse ei ole ette nähe suuri tululaekumisi keskkonna ja loodusressursside tasudest, mistõttu selle tuluosa maht kogutuludes moodustab vaid 0,1% nagu 2019 aastal.

Tabel 6 Muude tulude võrdlus aastatel 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve
Maardlate kaevandustasud ja vee erikasutustasud	8 139	42 926	304 532	5 000	5 000
Saastetasud ja keskkonnakahju hüvitised	738	0	0	0	
Muud tulud	9 370	1 792	3 030	4734	2 000
KOKKU	18 247	44 718	307 562	9 734	7 000

Kogu eelnevaga arvestades on planeeritud Raasiku valla 2020. aasta põhitegevuse tulude eelarveosa kokku 8 855 993 eurot, mis võrreldes 2019. aasta põhitegevuse korrigeeritud tulude eelarveosaga on 381 412 eurot ehk ca 4,5% suurem.

2.5 Põhitegevuse kulud

2020. aasta põhitegevuse kulude eelarveosa kokku on planeeritud summas 7 642 518 eurot. Võrreldes 2019. aasta põhitegevuse täpsustatud kulueelarvega (7 214 890) on kulude eelarve suurenenud 427 628 euro ehk 5,9% võrra.

Põhitegevuse kulude eelarveosas jaotatakse kulud majandusliku sisu järgi vähemalt kaheks: antavad toetused tegevuskuludeks ja muud tegevuskulud.

Kõik kulud liigitatakse veel omakorda tegevusalade ja allasutuste kaupa.

Riigieelarveliste vahendite arvelt tehtavad kulud on planeeritud 2020. aasta kulude eelarvesse esialgse arvestuse alusel ja need täpsustatakse pärast riigieelarve kinnitamist ja Rahandusministeeriumipoolset vahendite jaotamist omavalitsuste vahel.

2.5.1 Antavad toetused

Antavad toetused jagunevad **sotsiaaltoetusteks, sihtotstarbelisteks toetusteks** ning **mittesihtotstarbelisteks toetusteks** ja moodustavad põhitegevuse kogukuludest 5,2%. Sotsiaaltoetused sisaldavad endas nii riigipoolset eraldisest makstavaid toetuseid (toimetulekutoetus, matusetootus, puuetega laste toetus ja asendus ning järelhoolduse toetus) kui ka valla enda vahenditest väljamakstavaid toetuseid (hooldajatoetus, sünnitoetus, tähtpäevatoetus, ravimi- ning küttetoetus eakatele ja puuetega inimestele, õppetootuseid ning muid ühekordseid toetuseid).

Sihtotstarbelised toetused on valla poolt makstavad toetused, millede kasutamiststarve määratakse valla poolt ning mille kasutamise otstarvet kontrollitakse ja dokumenteeritakse (nt hajaasustusprogrammi toetused, kodud tuleohutuks tagamise toetus). Mittesihtotstarbelised toetused on kokkulepitud tegevuste toetamine valla vahenditest, mis enamasti on vallas tegutsevate ja valla elanikele teenuseid pakkuvate MTÜ-de toetamine ning liikmemaksud.

Tabel 7 Toetuste võrdlus aastatel 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19
	tegelik	tegelik	eelarve	eelarve	eelarve	muutus % (2019/18)
Sotsiaaltoetused	88 756	78 348	117 629	143 001	153 835	7,6 (21,6)
Sihtotstarbelised toetused	17 730	23 458	11 119	11 500	10 000	-13 (3,4)
Mittesihtotstarbelised toetused	151 803	179 524	192 339	221 476	235 926	17 (15,2)
KOKKU	258 289	281 330	321 086	375 977	399 761	6,3 (17,1)

Sotsiaaltoetusteks on 2020 aastaks arvestatud vahendeid summas 153 835 eurot, mis on 6,3% rohkem kui 2019 eelarves vastav summa, kuid mis ei ole lõplik, sest summa täpsustub vastavalt riigieraldiste jäägile 2019 eelarves ja 2020 riigieraldiste kinnitumisel. 2019 aastal kasvasid sotsiaaltoetused 21,6%, kuna lisandusid uued riigi poolt rahastatavad toetused (matusetootus ning asendus- ja järelhooldus). 2019 aastaks uusi riigipoolt rahastatavaid toetusi esialgsete arvestuste kohaselt ei ole, kuid eelarvesse on planeeritud vallavahenditest makstava puuetega

inimeste hooldajatoetuse kasv, mis vastavalt hooldatava puudele on täna 30 ja 50 eurot kuus. 2020 aasta vastav toetus on planeeritud 50 ja 70 eurot kuus. Samuti on 2020 eelarvesse planeeritud lapse sünnitoetuse kasv 30 euro võrra (kehtiv toetus on 320 eurot, järgmisest aastast on planeeritud 350 eurot). Riigipoolsed toetussummad on planeeritud samas suurusjärgus nagu käesoleval aastal ja need muutuvad vastavalt riigipoolsetele regulatsioonidele.

Sihotstarbeliste toetuste alla on planeeritud Hajaasustus toetusprogrammi vahendid.

Mittesihotstarbelistes toetustes kajastuvad vahendid liikmemaksude tasumiseks (vt tabel 8) ning vallarahva heaks tegutsevate MTÜ-de ning külaseltside toetamiseks, kokku 235 926 eurot.

Tabel 8 Eelarvesse planeeritud liikmemaksud

MTÜ Eesti Linnade ja valdade Liit	5 425
MTÜ Harjumaa Omavalitsuste Liit	12 260
MTÜ Jäätmevalduskeskus	2 929
MTÜ Harjumaa Ühistranspordikeskus	3 196
MTÜ Ida-Harju Koostöökoda	3 885
MTÜ Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus	225
KOKKU	27 920

Tabelis toodud liikmemaksu suurused on osaliselt 2019 andmed. Kuna puudub teadmine kõigi 2020 liikmemaksude täpse suuruse kohta, siis on eelarvesse sisse planeeritud väike reserv.

Mittesihotstarbeliste toetuste jagunemine erinevate MTÜ-de vahel on vastavalt vallavalitsusse laekunud taotlustele volikogu komisjonis ja vallavalitsuses tehtud ettepanekutele. Täpne toetuste jagunemine on järgnevas tabelis.

Tabel 9 Kultuuri- ja sporditoetused

Organisatsioon	Projekti nimi/tegevustoetus	2018.a toetus	2019.a toetus	2020.a taotlus	2020. toetus
KULTUUR					
MTÜ Raasiku Rajad	Tegevustoetus	0	800	98	98
MTÜ Aave Spordiklubi	Muinastuledeöö 2019	0	0	750	500
MTÜ Pikavere Mõis	Tegevustoetus	6900	7245	9028	7500
MTÜ Tuulekell	Tegevustoetus	850	892,5	1500	900
Minu Eesti Noored	Tegevustoetus	630	661,5	600	500
MTÜ Raasiku Rahvahariduse Selts	Tegevustoetus	840	882	1570	880
MTÜ Aruküla Kultuuriselts	Raasiku valla eakate võimlemine	1850	1950	1800	1800¹⁵
KULTUUR KOKKU		11270	12781	15346	12178

¹⁵ Summa sisaldub AKS toetuses

SPORT					
Aruküla Pallimängude Klubi	Tegevustoetus	1150	1207,5	2000	1250
Aruküla Spordiklubi- käsipalli meeskond	Tegevustoetus	4200	7000	10200	7000
Aruküla Spordiklubi- noorte tegevus	Tegevustoetus	16760	20000	22000	21000
Aruküla VK	Tegevustoetus	525	551	5650	1350
MTÜ Arenculle	Tegevustoetus	1000	1667	2440	1700
MTÜ Peningi Koroanamänguklubi	Tegevustoetus	1050	1103	9000	1100
Raasiku Jalgpalliklubi FC Joker	Tegevustoetus	19630	23425	27346	25000
MTÜ TA Raasiku Valla Orienteerujate Ühing	Tegevustoetus	525	551	1342	0
Tantsuklubi "Figuret"	Tegevustoetus	2300	2415	5000	2400
AYR Racing Team	Tegevustoetus	950	0	1000	1000
MTÜ Raasiku Spordiklubi	Tegevustoetus			1500	500
MTÜ Aerobike CyclingAgency	Filter Temposõidu Karikasari 2020, sh Aruküla etapp			1000	800
SPORT KOKKU		48 090	58 917,5	88 478	63 100

Toetusteks kokku on planeeritud 2020. aasta eelarves 399 761 eurot. Võrreldes 2019. aastaga (375 907) on kasv 6,3%.

2.5.2 Muud tegevuskulud

Muud tegevuskulud jagunevad **personali-, majandamis- ja muudeks kuludeks** ning moodustavad kogu 2020 aasta põhitegevuse kuludest 94,8%.

Tabel 10 Muude tegevuskulude võrdlus aastatel 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 (19/18) muutus %
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve	
Personalikulud	2 872 170	3 251 894	3 832 543	4 433 987	4 846 776	9,3 (15,7)
Majandamiskulud	1 758 594	1 836 436	2 005 390	2 324 996	2 349 228	1 (16)
Muud kulud	2 310	2 438	1 005	79 930	56 300	-29,6
KOKKU	4 633 074	5 090 768	5 838 938	6 838 912	7 252 304	6 (17)

Personalikulude peamine mõjutaja on alampalga kasv ja riigipoolne toetusfond ning ettekirjutused haridustöötajate palgamääradele. Riik on oluliselt suurendanud viimastel aastatel kooliõpetajate alampalga määra ja selle tarvis rohkem vahendeid omavalitsustele eraldanud.

2020 õpetajate palgamäärad kasvavad 5,2%, mis on väiksem kui viimastel aastatel. Lisaks on alushariduse palgatoetus toetusfondis ja omavalitsustel kohustus järgida riigipoolseid suunitlusi lasteaiaõpetajate palkade määramisel. 2019 aastal kasvasid personalikulud 15,7% ja 2020 eelarvesse on planeeritud 8,7% personalikulude kasv sh riigipoolsete palgavahendite kasv on esialgsete andmete alusel 5,22%.

Raasiku vallavalitsus korrigeerib vastavalt võimalustele igal aastal valla palgal olevate töötajate palkasid, sealjuures on olulisteks kriteeriumiteks miinimumpalgamäär, riigipoolsed ettekirjutused, võrdsete töötasutingimuste tagamine ühetaolistel või sarnastel töödel ja haridustase ning vastutusvaldkond. Kõikide valla allasutuse struktuuris olevate ametikohtade keskmine kasv 2020 aastaks on 6%. Vallavalitsuse töötajate palgafond on planeeritud 22% kasvuga, mis sisaldab ühe lisanduva ametikoha palgakulu ja 10% palgakasvudeks. Vallavolikogu palgaeelarve kasv on 8,3%, millega korrigeeritakse volikogu aseesimehe ja volikogukomisjonide töö tasustamist.

Raasiku Vallavalitsuse hallatavate asutuste koosseisudest muutuvad 2020 aastal Raasiku Lasteaia (+0,5), Aruküla Põhikooli (-1) ja Raasiku valla Sport (+1), mille tulemusel suureneb töötajaskond 0,5 töökoha võrra. Vallavalitsuse struktuuri lisandub planeeringute spetsialist.

Majanduskulud on 2020. aasta eelarvesse planeeritud kogusummas 2 364 528 eurot, mis võrreldes 2019. aasta korrigeeritud eelarvega on 1,7% suurem. Aasta varem oli kasv 16%, peamiseks mõjutajaks uue spordihoone kasutuselevõtt Raasikul ning valla avaliku ruumi (teed, tänavavalgustus, heakord) kulude kasv. Majandamiskulude suurenemist 2020 mõjutavad kõige enam Aruküla staadioni kasutuselevõtt ja spordihoone ning kooli laiendused, millest tulenevalt kasvavad kommunaalkulud. Lisaks mõjutavad kulude kasvu vananeva arvutipargi väljavahetamisvajadus ning muutunud Töötervishoiuseadusest tulenevate kohustuste täitmine.

Tabel 11 Teede, avalike alade ja tänavavalgustuse majanduskulud (ei sisalda valdkonna investeeringuid)

aasta	Valla teed ja tänavad	Avalikud alad	Tänavavalgustus (sh remont/ hooldus)	KOKKU	muutus
2016	239 295		46 845 (sh 11 095)	286 140	
2017	137 051	80 811	64 575 (sh 23 653)	282 437	-1,3%
2018	201 650	106 859	55 461 (sh 18 259)	363 970	28,9%
2019	162 743	190 000	66 000 (sh 28 386)	418 743	15,1%

Muude kulude eelarvereaale on planeeritud reservfond ja riigilõivukulud. Reservfondi suurus on ca 0,75% planeeritud põhitegevuse kuludest.

2020. aasta personalikulud enne riigivahendite arvelt makstavate palkade korrigeerimist, moodustavad kogu põhitegevuse kuludest 63,1% (2019: 61,5%); majandamiskulud 31% (2019: 32,2%); eraldised 5,2% (2019: 5,2%) ja muud kulud 0,7% (2019: 1,1%).

3. Kulude jaotus tegevusalade järgi

Raasiku valla 2020. aasta põhitegevuse ja investeerimistegevuse kulud jagunevad alljärgnevate tegevusalade järgi:

- Üldvalitsemise (vallavolikogu, vallavalitsus, reservfond, liikmemaksud)
- Avalik kord ja julgeolek (päästeteenused, muu avalik kord)
- Majandus (maakorraldus, valla teed ja tänavad, väljarenditud mitteelupinnad)
- Keskkonnakaitse (jäätmekäitlus, avalike alade puhastus)
- Elamu- ja kommunaalmajandus (veevarustus, tänavavalgustus, elamu- ja kommunaalmajandus sh elamispinnad, hulkuvate loomadega seotud tegevus, kalmistu)
- Vabaaeg, kultuur, religioon (sporditegevus, noorsootöö, perekeskus, vaba aja tegevus, raamatukogud, rahvamajad, ajalehe toimetamine, religiooniga seotud toetused, seltsitegevuse toetamine, MTÜ-de toetamine)
- Haridus (koolid, lasteaiaid, huvikool, koolitransport, koolitoit, õpilasüritused, teistelt omavalitsustelt ostetav lasteaia- ja koolitusteenus, muu haridus ja selle haldus).
- Sotsiaalne kaitse (puuetega ja eakate inimeste sotsiaalne kaitse, hooldekeskused, perede ja laste sotsiaalne kaitse, kuni 26 aastaste noorte riskirühmade ennetus ja sotsiaalse kaitse haldus)

3.1 Üldvalitsemine

Põhitegevuse kuludes üldvalitsemise kulud on 2020. aasta eelarves 854 132 eurot, mis moodustab kogu põhitegevuse kuludest 11,2%. Üldvalitsemise alla kuuluvad **volikogu, vallavalitsuse ja muud valitsussektori kulud** ning siia alla planeeritakse reservfond.

Tabel 12 Üldvalitsemise kulude eelarve 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 (2019/18) muutus %
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve	
Volikogu	44 878	39 965	37 125	39 531	42 575	7,7 (6,5)

Valitsus	503 521	520 505	572 260	628 046	724 557	15,4 (9,8)
Reservfond				50 000	55 000	10
Muud valitsussektori teenused	42 049	25 160	26 609	43 158	32 000	-25,9 (62,2)
KOKKU	590 448	585 630	635 994	760 735	854 132	12,3 (19,6)

Volikogu kulud on 2020. aastal tavapärased, kasv on tulenevalt volikogu aseesimehe ja komisjonide töötasu tõstmisest.

Vallavalitsuse kulud suurenevad 15,4% seoses ühe lisanduva ametikohaga (haldus ja arendusosakonna planeeringute spetsialist) ja vallavalitsuse keskmiselt 10%-lise palgakasvu katteks vahendite lisamisega. Raasiku vallavalitsuse ametikohtade palgad on võrrelduna teiste omavalitsuste samade ametikohtadega oluliselt madalamad, mistõttu on planeeritud 2020 palgakasvuks tavapärasest rohkem vahendeid.

Muude valitsussektori teenuste all kajastuvad liikmemaksud Eesti Maaomavalitsuste Liidule, Harjumaa Omavalitsuste Liidule, MTÜ Ühistranspordikeskusele jt (vt tabel 8, lk 21). Vähenemine tulenevalt 2019 eelarves olevate vahenditega Riigikogu ja Europarlamendi liikmete valimistega seonduvalt.

3.2 Avalik kord ja julgeolek

Siin kajastatakse kulud mis tehakse seoses **avaliku korra** ning **päästeteenuse** tagamiseks valla territooriumil. 2020 põhitegevuse eelarvesse on planeeritud selle valdkonna alla 24 700 eurot, mis moodustab kogu põhitegevuse kuludest 0,3%.

Tabel 13 Avaliku korra kulude eelarve 2016–2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 (2019/18) muutus %
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve	
Päästeteenused	8 864	9 410	24 302	15 685	21 400	36,4 (-35,5)
Muu avalik kord	599	1 507	1 145	1 400	3 300	135,7 (22,3)
KOKKU	9 463	10 917	25 447	17 085	24 700	44,6 (-32,9)

Päästeteenuste all kajastuvad kulud tuletoorjepääste valmisoleku tagamiseks. Lisaks on 2020 aasta eelarvesse planeeritud projekti „Kodud tuleohutuks“ vahendid, mida viiakse ellu koos Päästeameti toetusvahenditega nagu 2018 aastal.

Muu avaliku korra all kajastuvad avalike kaamerate kulud, 2020 kulukasv on seotud 1-2 kaamera lisandumisega.

3.3 Majandus

Majanduse tunnuse all on kulud **maakorraldusele, valla teede ja tänavate korrashoiule, üldmajanduslike arendusprojektidele ja muu majandusele**, millel kajastame 2017 aastast alates väljarenditud mitteiluruumide majandamisega seotud kulusid. 2020. aasta eelarvesse on planeeritud selle valdkonna kulude katteks 200 500 eurot, mis moodustab põhitegevuse kogukuludest 2,6%.

Tabel 14 Majanduse kulude eelarve 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 (2019/18) muutus %
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve	
Põllumajandus/maakorraldus	2 102	1 980	2 321	5 878	7 500	27,6
Muu energia ja soojamajandus	41 735					
Valla teede ja tänavate korrashoid	239 295	137 393	201 650	162 863	145 000	-11 (-19,2)
Üldmajanduslikud arendusprojektid (üldplaneering, arengukava)			22 397	30 828		
Muu majandus (rendipinnad)		24 007	20 489	43 100	48 000	11,4 (110,4)
KOKKU	283 132	163 380	246 857	242 669	200 500	-17,4 (-1,7)

Maakorralduse all kajastatakse Andmevara ja Geodata programmikulud. 2020 aastasse on planeeritud vahendid vallamaade mõõdistamiseks, mis on ka kulukasvu põhjuseks.

Valla teede ja tänavate korrashoiuks on 2020 planeeritud kulud vastavalt kehtivale teehoiukavale. Kulude vähenemine on näilik, sest koguvaldkonna kulud jagunevad investeeringuteks ja majandamiskuludeks, mis kokku on planeeritud kasvuga vastavalt teehoiukavale. Eelarveaasta jooksul tõstetakse vajadusel (olenevalt kulu liigist) investeeringute alla planeeritud vahendid üle majandamiskuludesse. Alates 2017 aastast ei sisalda teede ja tänavate korrashoiu eelarverida lumekoristusukulud. Need kajastatakse eelarverial avalike alade puhastus, tunnus 05101 (vt tabel 11, lk 32).

Üldmajanduslike arendusprojektid all kajastuvad kulud valla arengukava ja üldplaneeringu teostamiseks aastatel 2018 – 2019.

Muu majanduse alla on planeeritud vahendid väljarenditud mitteeluruumide ülalpidamiseks. Planeeritud kasv on seotud Waldorfkooli kasutusse antud ruumide osalise korrastamisega ja kulude kasvuga.

3.4 Keskkonnakaitse

Keskkonnakaitse all kajastuvad **jäätmekäitlus** ja **avalike alade puhastus**, millede katteks on 2020 aasta eelarves planeeritud 218 524 eurot, mis moodustab kogu põhitegevuse eelarvest 2,9%.

Tabel 15 Keskkonnakaitse kulude eelarve 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 (2019/18) muutus %
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve	
Jäätmekäitlus	18 132	7 538	14 127	22 500	38 524	71,2 (59,3)
Avalike alade puhastus (heakord)	54 938	82 811	106 859	190 000	180 000	-5,3 (77,8)
KOKKU	73 070	90 349	120 986	212 500	218 524	2,8 (75,6)

Jäätmekäitluse all näidatakse kulutusi jäätmete kogumisele, s.h ohtlike jäätmete liigiti kogumisele elanikelt, jäätmete kogumispunktide haldamisele. 2020 kasv on seotud endisesse kogumispunkti Raasikul kogunenud rehvide utiliseerimise, jäätmetarkvara kasutuselevõtu ning uue jäätmejaama majandamiskuludega.

Avalike alade puhastuse all on kinnistute ja haljasalade niitmine, teeäärte koristus ja niitmine, haljastuse rajamine, võsatõrje, lumetõrje, ohtlike puude eemaldamine jne. 2019 vahendid sisaldavad ühekordset suuremat haljastuse rajamise kulu, mistõttu on 2020 aastaks planeeritud vahendid väikese vähenemisega.

Valdkonna kulud tervikuna on kasvanud viimaste aastatega oluliselt. Kulude kasv on seotud uute heakorrajektide lisandumisega valla haldusalasse (Raasiku Tammepark, Raasiku kergliiklustee, Aruküla kergliiklustee, raudteeparklad, külaplatsid) ja hinnatõusudega.

3.5 Elamu- ja kommunaalmajandus

Antud tegevusala all on planeeritud kulud **elamumajandusele, veemajandusele, tänavavalgustusele ning muu kommunaalmajandusele**, mille all kajastuvad kalmistuste ja hulkuvate loomadega seotud kulud. Valdkonna eelarveks on 2020 aastaks planeeritud 135 633 eurot, mis moodustab kogu põhitegevuse kuludest 1,8%.

Tabel 16 Elamu- ja kommunaalmajanduse kulude eelarve 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 (2019/18) muutus %
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve	
Elamumajanduse arendamine (sots.korterid)	31 703	22 983	24 353	41 000	31 500	-23 (68,4)
Veevarustus	559	11 332	8 819	10 000	10 000	0
Tänavavalgustus	46 845	64 575	55 461	66 000	60 000	-9,1 (19)
Muu elamu-ja kommunaalmajandus (kalmistu, hulkuvad loomad)	24 393	18 793	19 346	28 739	34 133	18,8 (48,6)
KOKKU	103 500	117 683	107 979	145 739	135 633	-13 (35)

Elamumajandusega seonduvateks kuludeks on valla korterite kulud veele, küttele, elektrile ning korteriühistute tasud. Lisaks on planeeritud jooksvat remonti. 2020 vähenemine on tingitud 2019 aastasse planeeritud tavapärasest suuremate remondikuludega. Samuti mõjutab kulude vähendamist 2 korteri müümine.

Veevarustuse reale on planeeritud Hajaasustusprogrammi kulud nagu ka varasematel aastatel.

Tänavavalgustuse eelarve sisaldab kulusid tänavavalgustuse elektrile ja hooldusele ning remondile. 2019 aastal on teostatud tavapärasest enam remondi ja uuendamiskulusid (vt tabel 11, lk 23), mille tõttu on planeeritav eelarve väikese vähenemisega. 2019 sügisel on esitatud tänavavalgustuse rekonstrueerimise KIK toetustaotlus, mille otsus selgub 2020 aastal. Vahendid on planeeritud ka investeeringute eelarveossa.

Muu elamu- ja kommunaalmajanduse all kajastuvad kalmistute ja hulkuvate loomadega seotud kulud. Kulud kasvavad seoses kalmistu veeprobleemi lahendamisevajadusega (puurkaev) ja planeeritava lemmikloomade kiibistamise ja steriliseerimise kampaaniaga.

3.6 Vaba aeg, sport, kultuur ja religioon

Vaba aja -, spordi - ja kultuuri eelarvest on eemaldatud huvikoolide ja juhendatud huvihariduse kulud, kuna 2016. aastal muudeti Raamatupidamise Üldeeskirja muudatusega, mille kohaselt kajastatakse alates 2017 aastast need kulud haridustegevuse all. Valdkonna eelarve 2020 aastaks on planeeritud 743 414 eurot, mis moodustab põhitegevuse kogukuludest 9,7%.

Tabel 18 Vaba aja, spordi, kultuuri ja religiooni eelarve 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 (2019/18) muutus %
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve	
Sportitegevus	45 206	68 692	69 307	154 804	272 253	75,9 (123,4)
Laste muusika- ja kunstikoolid (Päesulind)	224 769					
Noorsootöö	2 494	3 722	3 539	14 100	11 806	-16,3 (298,4)
Vabaaja tegevused	11 227	9 860	12 370	14 681	10 378	-29,3 (18,7)
Raamatukogud	121 554	138 908	144 229	142 100	149 597	5,3 (-1,5)
Rahva- ja kultuurimajad	143 134	171 100	178 201	210 864	221 108	4,9 (18,3)
Ringhäälingu- ja kirjastamisteenused	15 000	15 000	15 000	20 300	20 400	0,5 (35,3)
Religioon ja muud ühiskonnateenused (kirikud ja külad)	11 777	10 642	16 433	16 000	16 000	0 (-2,6)
Muu vaba aeg ja kultuur (kultuuriüritused)	18 345	32 117	28 532	24 800	37 072	49,5 (-13,1)
Muu vaba aeg (Perekeskus)	2 692	7 955	9 670	5 100	4 800	-5,9 (-47,3)
KOKKU:	596 198	457 996	477 281	602 749	743 414	23,3 (26,3)

Sportitegevuse alla on planeeritud kulud spordiklubide ja teistes omavalitsustes treenivate laste toetuseks ja 2019 loodud valla Spordiasutuse tegevuskulud sh spordihoonete ja rajatiste majandamine (Spordi MTÜ-de toetused vt tabel 9, lk 21). Spordiasutuse eelarvesse on üle toodud haridusvaldkonnast seni koolide all kajastatud spordihoonete ja rajatiste vahendid.

Noorsootöö alla on planeeritud kulud noortele suunatud projektide toetamiseks ja laste töö- ja puhkelaagrite korraldamiseks. Varasemalt olid noortelaagrite kulud Rahva- ja kultuurimajade all. Alates 2017 aastast on noortelaagrite eelarvevahenditesse planeeritud ka noorte töö tasustamine.

Vabaaja tegevuste all kajastuvad MTÜ-de (va spordi MTÜ-d vt tabel 9, lk 21) toetusvahendid. 2019 ja varem on siin kajastatud ka vallavalitsuse korraldatavad vaba aja üritused, mis 2020 aasta eelarves kajastuvad olenevalt sisust kas kultuuri või spordi eelarves.

Raamatukogude all on planeeritud kulud Aruküla, Raasiku ja Pikavere raamatukogudele ning Peningi laenutuspunktile. Kulukasv on seotud Peningi laenutuspunkti remonditöödega ja töötervishoiukulude kasvuga.

Rahva- ja kultuurimajade alla on planeeritud kulud Aruküla ja Raasiku Rahvamaja personali- ja majanduskuludeks ning kultuuriürituste ja -tegevuste elluviimiseks. Kulude kasv on seotud palgakasvu ja hinnatõusudega.

Ringhäälingu- ja kirjastamisteenuste all on vahendid Sõnumitooja tegevuse toetamiseks.

Religiooni ja ühiskonnateenuste all on vahendid Harju-Jaani kiriku ja külade toetamiseks. Kulud ei kasva kuna toetatavate külade arv pole suurenenud.

Muu vaba aeg ja kultuur all on vahendid valla poolt korraldatavate ürituste läbiviimise vahendid vastavalt 2020 aasta kultuurikalendri (vt tabel 19). Lisaks on 2020 aasta eelarvesse planeeritud ühekordne kulu (ca 20 000 eurot) Raasiku veetorni korrastamiseks, mille tõttu tegevusala vahendid järgmiseks aastaks suurenevad.

Muu vaba aeg/Perekeskus all kajastuvad Aruküla Perekeskuse tegevuste toetamise vahendid. Vähenemine tulenevalt ühe ürituse vahendite ja korraldamise üleviimine kultuurielarvesse.

Tabel 19 Kultuurikalender 2020

kuu	Toimumisaeg/koht	Üritused	Eelarve	Vastutav korraldaja
JAANUAR- VEEBRUAR	Aruküla rahvamaja	Raasiku valla mälumäng 2020	150,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku rahvamaja	Vabariigi aastapäev	900,00	Raasiku Rahvamaja
	Aruküla rahvamaja	Vabariigi aastapäev	1 200,00	Aruküla Kultuuriselts
MÄRTS	Raasiku alevik	Vastlapäev	250,00	Raasiku Rahvamaja
	Aruküla alevik	Vastlapäev	150,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku vald	Ajalookonverents	800,00	vallavalitsus/kultuur
	Aruküla rahvamaja	Raasiku valla laste lauluvõistlus	1 500,00	Aruküla Kultuuriselts
APRILL	Raasiku alevik 23.04	Jüriöö jooks	500,00	vallavalitsus/sport
	Aruküla rahvamaja	Näiteringide etendused	120,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku vald	Südamenädal	1 400,00	vallavalitsus/kultuur
	Raasiku alevik	Volbriöö/kevadpüha	100,00	Raasiku Rahvamaja
	Raasiku rahvamaja	Eakate kevadpidu	700,00	Raasiku Rahvamaja

MAI	Aruküla rahvamaja	Eakate kevadpidu	600,00	Aruküla Kultuuriselts
	Aruküla lauluväljak	Tantsu- ja laulupäev	700,00	Aruküla Kultuuriselts
	Aruküla alevik	Emadepäeva tähistamine	400,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku alevik	Emadepäeva kontsert	200,00	Raasiku Rahvamaja
	ülevallaline	talgupäev "Teeme ära"	150,00	vallavalitsus/kultuur
JUUNI	Aruküla alevik	Lastekaitsepäev	650,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku alevik	Lastekaitsepäev	500,00	Raasiku Rahvamaja
	Raasiku alevik	Juuniküüditamise mälestamisiiting	250,00	Raasiku Rahvamaja
	Raasiku alevik	Jaanipäev	4 950,00	Raasiku Rahvamaja
	Aruküla lauluväljak	Jaanipäev	7 000,00	Aruküla Kultuuriselts
JUULI-AUG	Aruküla alevik	Kohvikutepäev	580,00	Aruküla Kultuuriselts
		Eakate tantsupidu ja memmetaadi laulu ja tantsupidu	1 100,00	vallavalitsus/kultuur
OKT - SEPT	Aruküla alevik	Tarkusepäev	650,00	Aruküla Kultuuriselts
		Motokross	1 500,00	Raasiku valla SPORT
		Raasiku valla Õpetajatepäev	4 500,00	vallavalitsus/kultuur
		Eakate- ja vanavanemate päeva tähistamine	400,00	Aruküla Kultuuriselts
NOVEMBER	Aruküla rahvamaja	Isadepäeva tähistamine	400,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku rahvamaja	Isadepäeva tähistamine	150,00	Raasiku Rahvamaja
		Kodanikupäev	4 500,00	vallavalitsus/kultuur
	Aruküla alevik	„Raasiku valla noor 2020“	2 200,00	Aruküla Kultuuriselts
DETSEMBER	Aruküla rahvamaja	Valla eakate jõulupidu	2 000,00	Aruküla Kultuuriselts
	Aruküla rahvamaja	Advendikontserdid	250,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku rahvamaja	Koduste laste jõulupidu	350,00	Raasiku Rahvamaja
	Aruküla rahvamaja	Koduste laste jõulupidu	500,00	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku rahvamaja	Uue aasta tervitamise pidu	120,00	Raasiku Rahvamaja
LÄBI AASTA		Raasiku valla meistrivõistlused sh kolmiküritus (suusatamine-rattakross-jooks)	7 000,00	Raasiku valla SPORT
		Aruküla piirkonna noorteüritused	1 100,00	Aruküla Kultuuriselts
		Raasiku piirkonna noorteüritused	400,00	Raasiku Rahvamaja
		Näitused Raasiku rahvamajas	550,00	Raasiku Rahvamaja
		Kalmistupühad	400,00	vallavalitsus/kultuur
		Lastelaagrid	10 000,00	vallavalitsus/noorsoo
		Lusikapeod (2xaastas)	2 000,00	vallavalitsus
		Eakate võimlemine	1800	Aruküla Kultuuriselts
		eakate ekskursioon	550	Aruküla Kultuuriselts
	Raasiku rahvamaja	Isetegevuslaste pidu	200,00	Raasiku Rahvamaja

3.7 Haridus

Antud tegevusala all kajastatakse kulutusi **alusharidusele, põhiharidusele, üldkeskharidusele, huviharidusele, koolitranspordile, koolitoidule ning muule haridust toetavale tegevusele**. Valdkonna 2020 eelarveks on planeeritud 5 078 787 eurot, mis moodustab kogu põhitegevuse kuludest 66,5%.

Tabel 20 Hariduskulude eelarve 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 (2019/18) muutus %
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve	
Alusharidus (lasteaiad)	1 068 236	1 184 361	1 322 293	1 534 178	1 676 299	9,3 (16)
Lasteaed koolid: (Pikavere MK)	124 041	139 582	109 248			
Põhihariduse kulud	1 550 662	1 771 966	2 131 702	2 536 924	2 493 855	-1,7 (19)
Üldkeskhariduse kulud	89 309	80 246	74 728	71 000	80 000	12,7 (-5)
Huvikool Pääsulind (kuni 2016 kultuuritegevuse all)		268 209	303 260	348 445	364 437	4,6 (14,9)
Noorte huviharidus ja huvitegevus		11 726	35 568	65 427	87 500	33,7 (84)
Koolitransport	98 610	129 472	140 704	194 500	211 000	8,5 (38,2)
Koolitoit	94 720	95 211	122 047	115 054	115 325	0,2 (-5,7)
Muu haridus sh hariduse haldus	32 425	37 057	37 701	46 840	50 370	7,5 (24,2)
KOKKU:	3 058 003	3 717 830	4 277 251	4 912 367	5 078 787	3,4 (14,9)

Alusharidus, siia alla kuuluvad kõik valla lasteaiad ja valla laste lastehoid ja eralasteaedade osalustasud. Eelarve kasvu mõjutab palgakulude kasv (sh lasteaia õpetajate palgad on seotud kooliõpetajate alampalkatega), lisaks on planeeritud Raasiku Lasteaia rühmaruumide remonti ja teostada Aruküla lasteaia elektripaigaldiste audit tulenevalt Päästeameti ettekirjutusest. Lisaks suurenevad kulud lasteaedade arvutite väljavahetamisvajadusest ning töötervishoiust. 2020 eelarvekasvu mõjutab ka teiste omavalitsuste ja eralasteaedade prognoositav kulukasv, kuna Raasiku Lasteaias on kohti puudu ca 14 lapsele.

Põhihariduse kulud, siia alla kuuluvad kõik meie koolid ja teiste omavalitsuste koolides õppimise osalustasud. Eelarve suurenemine tervikuna väheneb, kuna koolide alt on

spordieelarvesse üle viidud spordiga seotud personal, spordihooned ja –rajatised ning nendega seotud kulud. Koolide personalikulud suurenevad lähtuvalt õpetajate alampalga kasvust ja miinimumpalga kasvust.

Üldkeskhariduse otsekulud – kohamaksud teiste omavalitsuste- ja erakoolides, eelarve kasv tulenevalt osalustasude kasvust.

Huvikool Pääsulind – vastavalt Riigiraamatupidamise Üldeeskirjale kajastatakse alates 2017 aastast haridusvaldkonnas. Eelarve suurenemine on seotud palgakasvuga ja täiendavate kuludega töötervishoiule.

Noorte huviharidus ja huvitegevus - siin kajastuvad riigi poolt läbi toetusfondi eraldatud huvitegevuse laiendamise vahendid. Eelarvevahendid korrigeeritakse toetusfondi kinnitamisel.

Koolitranspordi alla on planeeritud gümnaasistide bussipiletite hüvitised, õpilaste rongisõidu vahendid ja koolibussi kulud. Kulud kasvavad seoses Elroni hinnatõusuga ja kallinenud koolibussi teenusega.

Koolitoidu eelarve on planeeritud vastavalt esialgsele riigieraldisele ja korrigeeritakse kui tegelik toetussumma erineb planeeritust.

Muu hariduse sh hariduse halduse kulud sisaldavad sotsiaalpedagoogi ja psühholoogi personali- ning majandamiskulusid. Sotsiaalpedagoogi ja psühholoogi palgad tõusevad vastavalt kooliõpetajate alampalga kasvule, majandamiskulud tulenevalt üldisest hinnakasvust.

3.8 Sotsiaalne kaitse

Sotsiaalse kaitse all planeeritakse vahendid **puuetega inimeste ja nende hooldajate, eakate ja perede ning laste (sh noorte) toetamiseks** või toetamise korraldamiseks. Selle valdkonna 2020 eelarve on 386 829 eurot, mis moodustab põhitegevuse kogukuludest 5,1%.

Tabel 21 Sotsiaalvaldkonna kulude eelarve 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19 (2019/87) muutus %
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud. eelarve	eelarve	
Puuetega inimeste sotsiaalne kaitse*	28 951	42 025	56 075	86 444	66 084	-23,6 (54,2)
Eakate sotsiaalne kaitse	78 194	76 911	64 749	77 281	79 703	3,1 (19,4)

Asendus- ja järelhooldus*			33 360	50 607	70 000	38,3 (51,7)
Perede ja laste sotsiaalne kaitse*	50 730	48 406	54 128	57 548	68 215	18,5 (6,3)
Toimetulekutoetus*	13 463	8 497	10 651	18 430	15 000	-18,6 (73)
Muu sotsiaalsete riskirühmade kaitse (juhtumikorraldaja)*			15 902	23 805	10 436	-56,2 (49,7)
Töötute sotsiaalne kaitse	1 361	1 983				
Muu sotsiaalne kaitse sh haldus*	8 055	8 609	5 913	6 930	77 390	
KOKKU	180 754	186 431	240 778	306 086	386 829	20,5 (27,1)

*ei ole 100% valla vahendid

Sotsiaalse kaitse kuludele planeeritud vahendite suurenemise peamine põhjus on muu sotsiaalse kaitse alla lisatud 70 650 eurot, mis on sotsiaalteenuste arendamise projekti 2020 aasta vahendid (sh 52 300 on toetuse osa). Lisaks kasvab asendus ja järelhoolduse kulu (riigieraldis) tulenevalt kulude kasvust 2019 lõpus. 2020 on planeeritud puuetega inimeste hooldajatele makstavad toetused 20 euro võrra ja lapse sünni toetus 30 euro võrra. Kodude kohandamise projektis on planeeritud osaleda ka 2020 aastal.

Toetused, millede vahendid eraldab riik, korrigeeritakse eelarves peale riigipoolse toetussumma kinnitamist tegeliku eraldisega vastavaks.

Lisaks põhitegevuse kuludele mõjutavad valdkondade eelarvet ka investeerimistegevuse vahendid, mis samuti on jaotatud tegevusalade lõikes. Järgmises tabelis on näha kogukulud valdkondade lõikes.

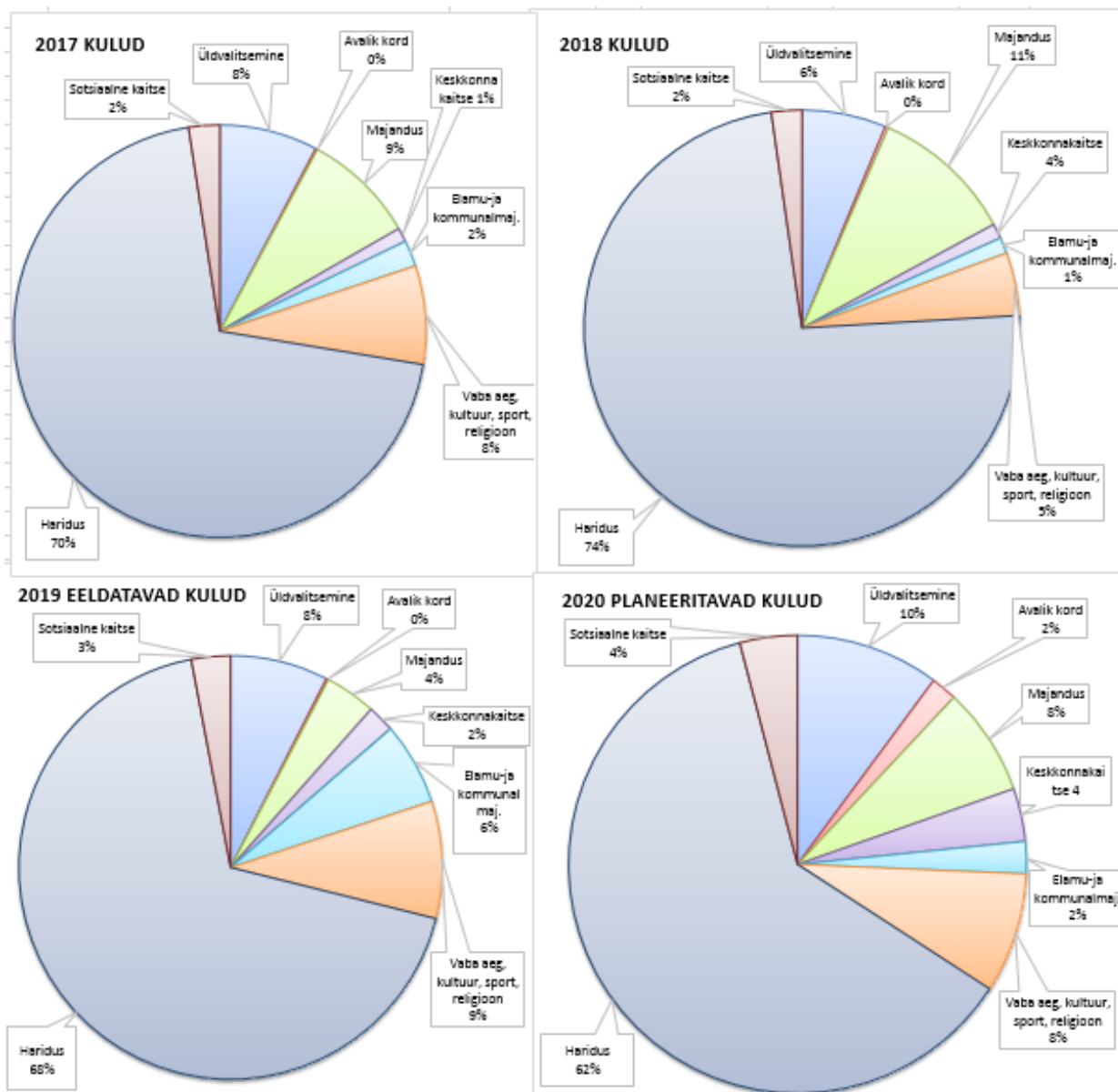
Tabel 22 Kogukulude (sh põhivara soetus, antav sihtfinantseerimine, osaluste soetus ja finantskulud) võrdlus tegevusalade järgi aastatel 2016-2020.

Nimetus	2016 tegelik	2017 tegelik	2018 tegelik	2019 täpsustatud eelarve	2020 eelarve
Üldvalitsemise	706 027	600 529	684 783	805 642	966 132
Avalik kord	9 463	10 917	25 519	17 085	174 700
Majandus	564 724	690 708	1 165 164	421 806	730 500
Keskkonnakaitse	96 359	86 038	120 986	222 500	355 844
Elamu- ja kommunaalmajandus	117 117	159 783	129 801	680 139	215 633

Vaba aeg, sport, kultuur ja religioon	637 587	601 317	511 706	960 338	808 414
Haridus	4 208 660	5 449 981	8 066 571	7 332 617	5 882 787
Sotsiaalne kaitse	183 542	189 213	246 795	321 045	386 829
KOKKU	6 523 479	7 788 486	10 951 325	10 761 172	9 520 838

Nagu tabelist näha on omavalitsuste üheks suuremaks seadusest tulevaks kuluartikliks haridusega seonduvad kulud. Hariduskulude osakaal eelarves iseloomustab kindlasti omavalitsuse elujõudu. Mida suurem see kulu on, seda suurem on võimalus ilma süvenemata väita, et omavalitsus on jätkusuutlik ja elujõuline. Hariduskulude osakaalu vähenemisel tõusevad reeglina sotsiaalsele kaitsele suunatud vahendite hulk, mis annab indikatsiooni omavalitsuse elujõulisuse ja jätkusuutlikkuse vähenemisest (vananemine, töökohtade nappus jms). Sarnaselt rahavastiku olukorra stabiilsusele nii üldarvu kui ka vanuselise grupijaotuse osas, on täheldatav stabiilsus ka eelarves vastavatele tegevusaladele suunatavate vahendite jaotuse osas.

Raasiku valla eelarves kulude jaotuse osakaalud on näha järgmiselt jooniselt.

Joonis 7 Kuluproportsioonid (põhitegevuskulud, investeerimiskulud, finantskulud) tegevusalade lõikes kogukuludes (Allikas: Raasiku Vallavalitsus).

4. Investeeringistegevus

Investeeringistegevuse eelarveossa planeeritakse Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kohaselt põhivara soetus ja müük, saadav ja antav sihtfinantseerimine põhivara soetuseks, osaluste soetus ja müük, muude aktsiate ja osade soetus ja müük, antavaid ja tagasilaekuvaid laene ning finantstulusid ja -kulusid. Neist viimast võib planeerida netosummas (finantstulud miinus finantskulud). Seaduses kasutatav põhivara soetuse mõiste sisaldab materiaalse ja immateriaalse põhivara soetust (sh raamatupidamise seaduse alusel ka renoveerimist, kuna renoveerimise tulemusena tehakse vara väärtuse tõstmiseks kulutusi, mille järel vara kasutatakse pikema perioodi jooksul kui üks aasta).

Põhivara, osaluste, muude aktsiate ja osade soetus, põhivara soetamiseks antav sihtfinantseerimine ja laenud kajastatakse investeeringistegevuse eelarveosas miinusega. Põhivara, osaluste, muude aktsiate ja osade müük, põhivara soetamiseks saadav sihtfinantseerimine ja tagasilaekuvad laenusummad kajastatakse investeeringistegevuse eelarveosas plussiga ning sellele liidetakse finantstulude ja -kulude vahe. Investeeringistegevuse eelarveosa kogusumma leidmine on vajalik eelarve tasakaalu, ülejäägi või puudujäägi arvestamiseks.

Raasiku valla 2019. aasta eelarvesse on planeeritud põhivara soetus, põhivara müük ning finantstulud ja -kulud. Investeeringistegevuse eelarveosa kogusumma leidmiseks põhivara müük lahutatakse põhivara soetusest ning lisatakse finantstulude ja -kulude vahe.

Tabel 23 Investeeringistegevuse võrdlus aastatel 2016-2020.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020
	tegelik	tegelik	tegelik	täpsustatud eelarve	eelarve
Põhivara soetus	-1 543 149	-2 402 646	-4 772 232	-3 498 025	-1 826 320
Põhivara müük	32 808	40 000	825	41 100	40 000
Saadav sihtfinantseerimine	90 936	316 115	495 956	232 373	97 000
Osaluste soetus (-); müük (+)	73 988				
Finantstulude ja -kulude vahe	142 995	-13 391	-18 786	-48 257	-52 000
KOKKU	-1 202 422	-2 059 922	-4 294 237	-3 088 157	-1 741 320

Põhivara soetuse all kajastuvad 2020. aastaks planeeritud investeeringud, mis on toodud järgnevas tabelis

Tabel 24

EA tunnus /investeeringu objekt	2020 eelarve	lisainfo/selgitus
1. Vallamaja (tunnus 01112)	60 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	<i>0,00</i>	vallamaja katuse soojustamine (I etapp). Teostus laenuraha abil.
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	<i>60 000,00</i>	
2. Päästegaraaž (tunnus 03200)	150 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	<i>0,00</i>	Raven OÜ kinnistule uue hoone ehitamine (päästegaraaž+Raveni kontor). Rajamine koos toetusega.
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	<i>150 000,00</i>	
3. Maakorraldus (tunnus 04210)	10 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	<i>0,00</i>	vallale kuuluvate kinnistute detailplaneering
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	<i>10 000,00</i>	
4. Valla teed ja tänavad (tunnus 04510)	310 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	<i>0,00</i>	tegevused vastavalt teehoiukavale
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	<i>310 000,00</i>	
5. Kergliiklusteed (tunnus 04510)	150 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	<i>0,00</i>	2019 projekteerib Maanteeamet Aruküla Tallinna mnt rekonstrueerimise sh kergliiklustee kohtadesse kus see puudub. Rekonstrueerimise teostab Maanteeamet kuid kergliiklustee rajamine toimub ainult valla vahenditest. Teostus laenuraha abil.
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	<i>150 000,00</i>	
6. Raasiku Tervisekeskus (tunnus 04900)	60 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	<i>0,00</i>	Tervisekeskuse fassaadi rekonstrueerimine
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	<i>60 000,00</i>	
7. Jäätmekäitlus (tunnus 05100)	137 320,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	<i>97 000,00</i>	Jäätmejaama rajamine Arukülla KIK toetuse abil
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	<i>40 320,00</i>	
8. Tänavavalgustus (tunnus 06400)	80 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	<i>0,00</i>	esitatud KIK taotlus tänavavalgustuse rekonstrueerimiseks, otsus tuleb 2020 aastal (investeering arvestatud aastatele 2020-2021)
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	<i>80 000,00</i>	

9. Sporditegevus - rulapark (tunnus 08103)	10 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	0,00	omaosalus, Raasiku koolimaja kinnistule rulapargi rajamine toetuse abil
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	10 000,00	
10. Raamatukogud (tunnus 08201)	55 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	0,00	Aruküla Raamatukogu ühendamine ÜVK-ga, katuse ja fassaadi korrastamine
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	55 000,00	
11. Aruküla Lasteaed (tunnus 09110)	715 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	0,00	2019 projekteerimisega alustatud juurdeehitus ja liikluslinnak (15 000), Juurdeehitus laenuraha abil.
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	715 000,00	
13. Raasiku Põhikool (tunnus 09212)	16 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	0,00	aula ümberehitus kaheks klassiruumiks, mis on eraldatud voldikseinaga
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	16 000,00	
13.Pikavere Mõisakool (tunnus 09212)	18 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	0,00	osaline veetorustiku väljavahetus ja fassaadirek.I etapp
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	18 000,00	
14. Huvikool Pääsulind (tunnus 09510)	55 000,00	
<i>sh toetuse arvelt</i>	0,00	mõisa piirdeaed + siseuste väljavahetamine vastavalt Päästeameti ettekirjutusele
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	55 000,00	
PÕHIVARASOETUSED KOKKU:	1 826 320,00	
<i>sh toetusete abil</i>	97 000,00	
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	1 729 320,00	
<i>omaosaluse sees laen</i>	900 000,00	

Investeeringute maksumused on kajastatud eelkalkulatsioonide alusel, täpne kulu selgub peale investeeringute teostust.

Põhivara müügi all on kajastatud Raasikul asuva vallale kuuluva elamukinnistu müük.

Finantskuludena kajastuvad 2020 aastal makstavad laenuintressid, mis kasvavad tulenevalt laenukoormuse kasvust.

5. Finantseerimistegevus

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (KOFS) järgi kuuluvad finantseerimistegevuse eelarveosa koosseisu laenude võtmine, võlakirjade emiteerimine, kapitalirendi- ja faktooringkohustuste võtmine, kohustuste võtmine teenuste kontsessioonikokkulepete alusel ja võetud laenude tagasimaksmine, kapitalirendi- ja faktooringkohustuste täitmine, emiteeritud võlakirjade lunastamine ning tagasimaksed teenuste kontsessioonikokkulepete alusel. Finantseerimistegevuse kogusumma on üks komponent eelarve ülejäägi ja puudujäägi arvestamisel.

Finantsjuhtimise seadus pöörab suurt tähelepanu omavalitsuste võlakoormusele. Seaduse kohaselt on netovõlakoormus võlakohustuste ja likviidsete varade vahe aruandeaasta lõpu seisuga. Võlakoormuse arvestamisel lähtutakse netoarvestuse põhimõttest, et suuremas summas likviidsete vahendite olemasolul saaks omavalitsusüksustele võimaldada suuremas summas kohustuste võtmist.

Soovituslik netovõlakoormuse osakaal aruandeaasta lõpu seisuga on kuni kuuekordne põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe ja kindlasti ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat.

Raasiku Vallavalitsusel on 2019. aasta seisuga 6 kehtivat laenulepingut ja üks kapitalirendi leping, mis lõppeb 2020 aastal.

Tabel 25 Raasiku Valla laenukohustused (kehtivad laenulepingud)

laenu objekt	Laenu lõpptähtaeg	Laenu summa	maksed 2019		maksed 2020	
			põhiosa	intress	põhiosa	intress
Raasiku valla veemajandusprojekt	27.03.2031	310 000,00	17 222,00	1 670,19	17 222,00	1 700,00
Raasiku Lasteaed	18.12.2023	525 000,00	52 500,00	3 485,57	52 500,00	2 000,00

Aruküla aleviku liigvesi	24.01.2025	121 846,00	12 084,00	977,81	12 084,00	500,00
Bussi MB kapitalirent	18.02.2020	53 000,00	10 717,38	253,00	2 720,63	7,52
Raasiku Põhikooli rekonstrueerimine ja Spordihoone	20.12.2026	2 000 000	210 246,95	11 895,49	210 000	10 410,62
Raasiku Põhikooli Spordihoone ja Aruküla Põhikooli laiendamine ja staadion	15.08.2028	3 800 000	158 265,82	29 117,31	252 000,00	36 000
Laenude põhiosa jääk aasta lõpus			5 637 836		5 091 309*	

*Summa ei sisalda eelarvesse planeeritud täiendava laenu (900 000), vaid ainult olemasolevaid laenulepinguid

Tabel 26 Raasiku valla netovõlakoormus.

Nimetus	2016	2017	2018	2019	2020
Põhitegevuse tulud	5 953 843	6 757 291	8 109 960	8 474 581	8 855 993
Laenukohustuse jääk	882 554	1 853 275	3 868 606	5 637 836	5 991 309 ¹⁶
Likviidsete varade suunamata jääk	673 580	660 956	128 088	212 146	38 301
Netovõlakoormus (eurodes)	208 974	1 192 318	3 740 517	5 425 690	5 953 008
Netovõlakoormus %	3,5	17,6	46,1	64	67,2

Tabelis 26 märgitud 2020 laenukohustuste jääk sisaldavad ka järgmise aasta investeeringute finantseerimise katet, täiendavat laenu 900 000 eurot. Peale selle laenu realiseerimist on valla laenukoormus üle 67%, mis ei ole tavapärane laenukoormus omavalitsusele, vaid pigem kõrge. Eelarve tegemise ajal ei ole vald asunud pankadega läbirääkimisi pidama võimaliku uue laenu osas, mistõttu jääb võimalus, et laenu vallale ei anta. Laenu mitta saamisel ei saa 2020 aastal teostada investeeringuid 900 000 euro väärtuses sh Aruküla Lasteaia juurdeehitust, mis on eelarvesse planeeritud 700 000 euroga.

¹⁶ Lisatud uus laen 900 000, mis on eelarvesse planeeritud, et katta planeeritud investeeringud 2020 aastal

6. Likviidsete varade muutus

KOFJS alusel kuuluvad likviidsete varade muutuse eelarveosa koosseisu raha ja pangakontode saldo muutus, rahaturu- ja intressifondide aktsiate või osakute saldo muutus ning soetatud võlakirjade saldo muutus. Kohalikel omavalitsustel võib olla pangadeposiite ja väärtpabereid, mida käsitletakse seaduse kohaselt likviidsete varadena, kui neid saab vahetada suhteliselt lühikese ajaperioodi jooksul raha vastu ja neil puudub oluline turuväärtuse muutuse risk. Kohaliku omavalitsuse üksuste osalusi, muid aktsiaid ja osasid, nende väärtpaberite soetust ja müüki kajastatakse investeerimistegevuse eelarveosas.

Likviidsete varade saldo suurenemine kajastatakse eelarves plussiga, saldo vähenemine kajastatakse miinusega. Sarnaselt investeerimis- ja finantseerimistegevuse tulemite kajastamisele on vastav regulatsioon vajalik eelarve ülejäägi või puudujäägi arvestamiseks.

2020 aasta eelarvesse on planeeritud likviidsetest varadest suunata 173 845 eurot ehk summa, mis eeldatavasti jääb aastalõpuks 2019 eelarvest kasutamata ja ei vaja 2020 eelarvesse üleviimist seoses tööde ülemineemisega. Eelduslikult jääb 2019 aasta jäägiks ehk aastalõpu panga ja kassa jäägiks 212 146 eurot, millest peale 2020 eelarvesse vahendite suunamist jääb likviidsete vahendite jäägiks 38 301 eurot.

Likviidsete varade jääk on vajalik katteallikas investeringute ülekulude sh planeeritud toetusmäärade tegelikkuses väiksema mahuga realiseerumisest tuleneva omaosaluse kasvu katteks. Kuna planeeritud eelarvesse jääb vabade vahendite summa kriitiliselt väike, siis tuleb iga investeringu ülekulu katmiseks leida vahendeid planeeritud tegevuste arvelt või otsustada investeringu realiseerimine osaliselt.

Andre Sepp

Vallavanem

Raasiku Vallavalitsus

Lisa: Kehtivad ja üleminevad laenu/liisingu lepingud ning teenustöölepingud (1. lehel)